

HATİCE ORUÇ*
(Ankara)

BOSNA VİLÂYETİNİN EVKÂF NEZÂRETİ HAZİNESİ MUHÂSEBE KAYITLARI VE VAKIFLARI**

Özet

Osmanlıların Bosna'yı fetih ve idaresi ile birlikte bölgede vakıflar yoluyla şehirler kurulmaya başlamış, imar ve iskanda bu kurumlar önemli rol oynamıştır. Bosna'da Osmanlı vakıflarının tarihi ve işlevleri hakkında en önemli arşiv kaynakları tahrir defterleri, şeriyye sicilleri, vakfiyeler, münferit vakıfların muhasebe defterleri ve hurufat defterleridir. 19. yüzyılda Evkaf-ı Hümayun Nezaretinin kurulmasından sonra vakıfların merkezileştirilmesi söz konusu olmuştur. Bu merkezileşme ile birlikte farklı bir kaynak türü daha ortaya çıkmıştır. Bu kaynak türü, Evkaf-ı Hümayun Nezâreti Hazine muhasebesi için hazırlanmış olan muhasebe defterleridir. Bu defterler Nezaretin kuruluşundan önce tutulan klasik muhasebe defterlerinden şekil ve gelir-gider kayıtlarının daha hulasa olması bakımından ayrılırlar. Defterler, vilayetler esas alınmak suretiyle düzenlenmiştir ve bir vilayetin tüm vakıflarını bir arada içermektedirler. Bu tür defterler, genel olarak H. 1280 /1863-64 senesi itibariyle tutulmaya başlanmış ve bundan sonra her sene için tekrarlanmıştır.

Vakıf tarihi araştırmaları, vakıfların ekonomik durumları, sosyal ve iktisadi hayata yansımaları gibi pek çok konunun araştırılmasında oldukça önemli bir kaynak grubunu oluşturan bu defterler, henüz araştırmacılar tarafından bilinmemektedir. Çalışmamızın konusunu, İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde tespit ettiğimiz Bosna vilayetine ait olan bu türden Evkaf Nezâreti Hazinesi muhasebe defterleri oluşturmaktadır. Öncelikle söz konusu defterlerin genel özelliklerinden

* Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü.

** Ovak rad je prezentiran na Naučnom skupu "Kulturno-historijski tokovi u Bosni od 15. do 19. stoljeća" održanom između 15-17. maja 2015. godine kojim je obilježeno 65 godina rada Orijentalnog instituta u Sarajevu.

bahsedilmekte ve Bosna vilayeti defterleri tanıtılmaktadır. Bu defterlerde kayıtlı vakıflar tespit edilerek, gelir-gider kalemleri üzerinde vakıfların işleyişine dair bilgiler değerlendirilmektedir. Nihayet, bu defterlerdeki muhâsebe kayıtlarına örnek olarak vilâyetin en zengin vakıflarından Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey Cami Vakfı ve Banja Luka'da (Banja Luka'da) Ferhad Paşa Cami Vakfının Rumi ve Hicri 1280-1284 seneleri muhasebe kayıtlarına da yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bosna vilayeti, Evkaf Nezareti Muhasebe Defterleri, Vakıf, Osmanlı Devleti.

İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Bosna vilayeti vakıflarının Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti kuruluşundan sonra, vakıfların merkezileşmesi sürecinde meydana gelmiş yıllık muhasebe kayıtlarını içeren defterler bulunmaktadır. Bu çalışmada söz konusu bu defterler ve bu defterlere göre Bosna vilayeti vakıfları konu edilecektir.

Osmanlı Devleti'nde, dağınık vaziyette bulunan vakıfların idaresini tek elde toplamak amacıyla 1826 yılında Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti kurulmuş ve sonraki yıllarda tedricen sadârete, meşihata, reîsülküttâblığa, Haremeyn evkâfı müfettişliğine, kaptan-ı deryâliğe, Dârüssaâde ağalığına bağlı vakıfların idaresi bu nezarete verilmiştir.¹ Nihayet 1861 yılında Sultan Abdülmecid vakıflarının idaresinin de bağlanmasıyla, Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti, Osmanlı topraklarında mevcut toplam sekiz kalem müstesna vakfın dışında tüm vakıfların nezâret görevini üstlenmiş ve muhâsebelelerini yapmaya başlamıştır.² Burada ele alacağımız defterler de bu vesile ile hazırlanan defterler olmalıdır.

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti hazinesi için hazırlanmış bu nevi muhasebe defterleri her nasılsa araştırmacıların dikkatini çekmemiş ve haklarında yazılı bir literatür oluşmamıştır. Arşiv'de Bosna dışında, Osmanlı Devleti'nin genelinde diğer vilayet ve livalar için de benzer defterlerin mevcut olduğunu -Tuna, Prizren, Halep, Cezayir-i Bahr-ı Sefid, Aydın, Ankara, Kastamonu gibi pek çok vilayetin bu tür muhasebe kayıtlarını görmüş olduğumuzdan- söyleyebiliriz. Bosna dahil söz konusu bu defterlerde rastladığımız en erken muhasebe kaydının H. 1280 (M. 1863-1864) tarihli olması, defterlerin, Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'ne Evkâf-ı Haremeyn Nezâreti'nden ilhak edilen vakıflar hariç, bu tarihte tutulmaya başladıklarının bir göstergesi olarak kabul edilmelidir. Evkâf-ı Haremeyn Nezâreti'nden mülhak vakıfların bu tür

¹ Nazif Öztürk, "Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti", *DİA*, c. 11, İstanbul, 1995, s. 523-524; Bahaeddin Yediyıldız, "Vakıf", *DİA*, c. 42, İstanbul, 2012, s. 485.

² Nazif Öztürk, "Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti", s. 523.

muhasebe kayıtlarının ise daha evvelden tutulduklarını söylemek gerekir. “Nezâret-i Haremeyn-i Muhteremeynden mülhak Şâm sancağı” vakıfları için 1270’li yıllara ait bu nevi muhasebe kayıtları mevcuttur.³

Nezaret kurulmadan evvel de vakıfların mütevellileri marifetiyle, vakfın gelir ve giderlerinin hesaplandığı müstakil yıllık muhasebe defterleri tutulmaktaydı.⁴ Bilinen klasik diyebileceğimiz bu muhasebe defterleri ile Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti Hazînesi muhasebe defterleri, her ikisi de bir vakfın gelir ve gider hesaplarını içermekle birlikte, şekil ve muhteva açısından farklılık göstermektedir. Klasik muhasebe defterlerinde gerek gelir gerekse gider kalemleri çok daha detaylı, nezaretin muhasebe defterlerinde ise hulasa olarak kaydedilmektedirler. Mesela, klasik muhasebe defterlerinde vakıfların hizmetli kadrolarının her biri isimleriyle ya da satılan her bir ürün miktar ve ederi ile ayrıntılı bir şekilde yazılırken, nezaretin muhasebe defterlerinde toplam miktar ve ederleri kaydedilmektedir.

Nezaret hazinesi için düzenlenen muhasebe defterlerinin önemli bir özelliği, vilayet ve livalar esas alınarak düzenlenmiş olmalarıdır. Bir vilayet veya livada bulunan her vakfın senelik gelir-gider hesapları yukarıda da belirttiğimiz üzere hulasa bir şekilde birer varaka olarak hazırlanmış ve bir defterde bir araya getirilmiştir. Defterlerin, bir vilayetin mevcut tüm vakıflarını bir arada kapsıyor olması, bu defterlere bir anlamda vakıf

³ BOA, *EVMH. 01363/28*, BOA, *EVMH. 1370/43*

⁴ Bu defterler üzerinde çeşitli yayınlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: M. Tayyib Gökbilgin, *XV.-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası*, İstanbul, 1952; Ö. Lütfi Barkan, “Edirne ve Civarındaki Bazı İmaret Tesislerinin Yıllık Muhasebe Bilançoları”, *TTK Belgeler Dergisi*, 1/2, 1964, 235-377; Ö. Lütfi Barkan “İmaret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş Tarzına Ait Araştırmalar”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, XXIII/1-2 (1962-1963), 239-296; Ö. Lütfi Barkan, “Süleymaniye Câmî ve İmareti Tesislerine Ait Yıllık Bir Muhasebe Bilançosu”, *Vakıflar Dergisi*, IX, Ankara, 1971, s. 109-161; Kayhan Orbay, “Structure and the Content of the Waqf Account Books as sources for Ottoman Economic and Institutional History”, *Turcica, Revue D’Etudes Turques*, vol. 39, 2007, 3-48; K. Orbay, “Muhasebe Defterlerine Göre 17. Yüzyıl Başlarında Üç Şerefeli Camii Vakfı”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15 (Ankara, 2011), 159-165; K. Orbay, “Vakıfların Muhasebe Defterlerinde Aynî Tarımsal Gelirler ve Aynî Giderlerin Fiyatlandırılması ve Tarihsel Fiyatlar Endekslemeleri Konusunda”, *Osmanlı Araştırmaları (The Journal of Ottoman Studies)*, XXIV, İstanbul, 2004, 291-292; K. Orbay – H. Oruç, “Filibe’de Şehabeddin Paşa Vakfı 1632-1641 (H.1041-1051)”, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 18/2010, İstanbul, 2011, 19-57; K. Orbay-Hatice Oruç, “Sultan II. Murad’ın Edirne Câmî-i Şerîf ve Dârü’l-hadîs Vakfı (1592-1607)”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı 56 (2012/ 2), İstanbul, 2013, 1-24.

envanteri vasfı da kazandırmaktadır. Defterlerde bir vakfın sadece bir senelik değil, tutulmaya başladıklarından itibaren her senenin muhasebe kayıtları yer almaktadır. Bu da vakıfların iktisadi anlamda geçirdikleri değişimi ortaya koymak ve vakıf sisteminin işleyişine dair bilgi edinmek açısından büyük önem arz etmektedir.

EVKÂF NEZÂRETİ MUHASEBE DEFTERLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Arşiv’de gördüğümüz Bosna ve diğer vilayetlere ait *Evkâf Nezâret-i Hazînesi Muhasebe Defterleri*’nin hepsi belli bir düzene tabi olarak aynı şema üzerinden hazırlanmışlardır. Format aynıdır ve özellikle amaca yönelik olarak hazırlanmış varakalar, mahallerinde doldurulmuşlardır. Her bir varaka muayyen bir vakfın, ya Rumî takvime göre Mart ayının ilk gününden Şubat ayının son gününe ya da Hicrî takvime göre Muharrem ayının ilk gününden Zilhicce ayının son gününe kadar, bir senelik gelir-gider hesaplarını içerdiğinden, gerçekte müstakil birer belge olarak da kabul edilebilirler. Büyük olasılıkla bu varakalar sonradan ciltlenmek suretiyle defter haline getirilmişlerdir.

Çizelge ya da cedvel şeklinde olan her bir varakanın üst sağ köşesinde “defter numerosu-aded” ve aynı hizada sol üst köşesinde “varaka numerosu-aded” başlıkları kayıtlıdır. Bu başlıklar oldukça önemlidir. Arşiv’de farklı referans numaraları altında bulunan defterlerin tam olup olmadıklarını ya da orijinalinde 1, 2, 3, 4 vs şeklinde numaralandırılan defterlerden hangisinin parçası olduğunu tespit etmemizi sağlamaktadır. Defter ve varaka numarası arasında “Muhâsebe-i Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn” ibâresi bulunmaktadır.

Varaka
Numerosu
Aded
9

Muhâsebe-i
Hazîne-i
Evkâf-ı
Hümâyûn

Defter
Numerosu
Aded
2

This is a page from a handwritten ledger. The header features a decorative title in Ottoman Turkish script. Below the header, there is a table with several columns. The leftmost column contains a vertical list of text. The main body of the page is filled with rows of text and numbers, organized in a tabular format. The handwriting is in Ottoman Turkish script.

This is another page from a handwritten ledger, similar to the first one. It has a decorative header and a table with columns and rows of text and numbers. The layout is consistent with the first page, showing a structured record-keeping system. The handwriting is in Ottoman Turkish script.

Arşivde Evkâf Nezâreti Muhâsebe Kalemi fonunda bazı defterlerde Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesi muhâsibesine gönderilmiş bazı varakaların “hazîne de hıfz olunan koçan” açıklaması ile farklı nüshalarına da rastladık.

Bu koçanlar şekil itibariyle diğer ikisinden farklı, vakfın kimlik bilgileri daha şematik ve vilâyeti, livâsı, vakfı ismi, senesi gibi konu başlıklıdır. Varidât ve mesârifât kısımları ise aynı şekilde düzenlenmişlerdir. Varakaların başlık kısmında bulunan “Muhâsebe-i Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn” açıklaması yerini “Mahallinden vürûd iden merbût muhâsebe defterinin kaydı mahallidir” açıklamasına bırakmıştır. “Merbût” ifadesi bu koçana ekli olan asıl varakaya işaret etmektedir. Bu tür işlem görmüş varakalar, dâhil oldukları defterlerden çıkarılmış ve farklı defterler içerisine dağılmışlardır.

Arşivde, Bosna defterlerinde örnekleri görüldüğü üzere bir vilâyet ya da sancağın evkâf muhâsebe defterinin bazı varakalarının eksik olmasının en büyük sebebi de bu olsa gerektir.

Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn Muhâsebesine gönderilmek üzere hazırlanan asıl defterlerin, kısa bir süre sonra- 1280’li yılların sonunda- şekil itibariyle değiştikleri gözlenmektedir. Bu yeni düzen defterlerde varakanın üstünde bulunan, “Muhâsebe-i Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn” başlığı yerine

“Muhâsebe-i Vakf” yazılıdır. Vakfın kimlik bilgilerinin ve muhâsebenin ait olduğu yılın ifadesi daha şematik bir hale getirilmiştir. Vakfın hayrât ve hasenâtı da ayrı bir başlık altında belirtilmiştir. Ayrıca vakıflara da birer numara verilmiştir. Bu bilgiler önceki defterlerde yer almaz. Bunun dışında, gelir-giderler aynı şekilde çizelgenin ortadan ikiye bölünmesi ile kaydedilmekte, sol kenarda varakanın Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderileceğine dair aynı kayıt yer almakta ve varaka kâdının mührü ve imzasını, evkaf müdürünün mührünü içermektedir. Bu defterlerde evkaf müdürü ya da muhasebecisinin mührünün hemen üzerine Rumî ve Hicrî olmak üzere, onaylandığı zamanı göstermek üzere bir de tarih düşülmüştür. Varakalar yine defter numarası ve varaka numarası ile kaydedilmişlerdir. Ancak bu defterlerin numaralarında, öncekilerde rastladığımız 1, 2 ya da 3 sayılarının mevcut olması, defterlerin 1 sayısı ile başlayarak, önceki defterlerden bağımsız numaralandırılmış olma ihtimalini akla getirmektedir.

BOSNA VİLAYETİNİN EVKÂF NEZÂRETİ MUHASEBE DEFTERLERİ

Evkâf Nezâreti Hazînesi Muhasebesi için mahallinde hazırlanan defterlerden Bosna vilâyetine ait olanlar -bu tür diğer defterler gibi- Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde farklı referans numaraları ile muhafaza edilmektedir. Bazen varakaları dağınık halde farklı defterlerin içerisine karışmış olsa da, defterler orijinallerinde 1, 2, 3 vs. şeklinde numaralandırılmışlardır

1 numaralı defterin varakalarının büyük bir kısmı Arşiv’de Evkâf Nezâreti Defterleri (EV.d) fonunda EV.d.38954 numara ile muhafaza edilen defterde yer almaktadır. Defterin tamamı Bosna vakıfları muhasebe kayıtlarını içermektedir, ancak 1 numaralı defterin bazı varakaları eksiktir ve 2 numaralı defterden de bu cilde bazı varakalar karışmıştır. Şöyle ki; defter, 1 numaralı defterin 1. ve 2. varakaları ile başlamakta, 2 numaralı defterin 6. varakası ile devam etmektedir. Arada 23. varakaya kadar 2 numaralı defter yer alır (toplam 17 varaka). Sonra yine 1 numaralı deftere dönülmekte, ancak 44 varaka atanmış olarak, 47. varakayla devam edilmektedir. Defter, bundan sonrası sıralı şekilde 1 numaralı defterin 200. varakasına kadar gelmektedir. Dolayısıyla 1 numaralı defterin, 200. varakada nihayete erdiğini varsaydığımızda, bu defterin eksik varaka sayısı 44’dür. Eksik bu 44 varaka ise, Arşiv’de farklı bir fonun- Evkâf Nezâreti Muhâsebe Kalemi (EV.MH) fonunun farklı referans numaralı defterleri içerisine dağılmış durumdadırlar. Nezâretin Muhâsebe Kalemine gelen-giden yazıların aynen kaydedildiği

müsveddeleri, gelir-gider cedvelleri, tahsilat pusulaları, ilmühaberler gibi çok çeşitli evrakı içeren bu defterlerde⁵, söz konusu eksik varakaları bulmak hiç kolay olmasa ve uzun bir zamanı ve pek çok defteri karıştırmayı gerektirse de nihayet bu varakaları tespit edebildik.⁶

2 numaralı defter ise, biraz evvel bahsettiğimiz üzere 17 varakası EV.d. 38954 numaralı defterde olmak üzere, diğer varakalarının büyük bir kısmı EV.d. 18470 referans numarası ile muhafaza edilen defterde yer almaktadır. Defter toplamda 255 varakadır. Ancak bu 255 varakanın tamamı 2 numaralı deftere ait değildir. Söz konusu EV.d. 18470 numaralı defterde, 3 numaralı defterden de pek çok varaka bulunmaktadır. 1 numaralı defterdeki eksik varakalar gibi, bu defterlerin eksik varakaları da yine Evkâf Nezâreti Muhâsebe Kalemi fonu evrakı arasındadır.

Her üç defter de, Bosna vilâyeti vakıflarının mütevellileri marifetiyle hazırlanan muhâsebe kayıtları ya Hicrî takvime göre “Muharrem ibtidâsından Zi’l-hicce gâyetine” ya da Rumî takvime göre “Mart ibtidâsından Şubat gâyetine” değin geçen bir yıllık gelir-gider hesaplarını içermektedirler. Defterlerdeki en erken muhasebe hesaplarının Rumî ve Hicrî 1280 senesine ait olması defterlerin bu tarih itibariyle tutulmaya başladıklarını göstermektedir. Rumî ve Hicrî takvimler esas olmak üzere 1 numaralı defter 1280 ile 1284 seneleri arasında, 2 numaralı defter 1280 ile 1286 tarihleri arasında ve 3 numaralı defter ise 1280 ile 1287 tarihleri arasında Bosna vakıflarının senelik muhasebe kayıtlarını içermektedirler.

Arşiv’de Ev.d.39111 referans numaralı defterde de Bosna vilayeti vakıflarının muhasebe kayıtları bulunmaktadır. 1288 ile 1292 tarihleri arasındaki muhasebe kayıtlarını içeren bu defterde yukarıda bahsettiğimiz defterlerdeki varakalardan muhteva açısından aynı ancak şekil itibariyle farklı varakalar bulunmaktadır (İfadelerin daha anlaşılır olması adına yukarıdaki defterlerdeki usule ilk ve bu defterdeki ne ikinci usul diyeceğiz). Bu defterdeki varakalar da, orijinaleri yine yukarıdaki gibi 1,2, 3 ve 4 şeklinde numaralandırılan defterlere işaret etmektedir. Ancak bu defterlerin yukarıdaki defterlere işaret etmediklerini, aşağıda bahsedeceğimiz üzere defter tutma düzeninin değişmesiyle yeni- ikinci usulle tutulan defterlerin yeniden 1’den itibaren

⁵ Evkâf Nezâreti Muhâsebe Kalemi evrakı hakkında bkz. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 2010, s. 394.

⁶ Bu varakaların bulunduğu defterlerin referans numaralı şunlardır: BOA, EV.MH.01124, BOA, EV.MH.01238, BOA, EV.MH.01293, BOA, EV.MH.01369, BOA, EV.MH.01372, BOA, EV.MH.01370, BOA, EV.MH.01364.

numaralandırılmış olabileceklerini düşünmekteyiz. Nitekim EV.d. 38954 numaralı defterde karşımıza çıkan, orijinali 1 numara olan ve ilk usulle tutulan defterde 185. varakada Çayniçe kazâsında Rudo kasabasında Kara Mustafa Paşa câmi‘-i şerîf vakfının Rumi 1282 senesi muhasebe kaydı yer alırken, Ev.d.39111 referans numaralı ikinci usulle tutulan defterde defter numarası 1 olarak belirtilen defterin 185. varakasında Saraybosna’da Hrasnica köyündeki câmi‘-i şerîf vakfının Rumi 1288 senesi muhasebe kaydı bulunmaktadır.

Tablo: Muhâsebe Kayıtlarını Kapsayan Rumî ve Hicrî Senelerin Miladî Karşılıkları

	Hicri	Miladi	Rumi	Miladi
1	1 Muharrem 1280- 29 Zilhicce 1280	18 Haziran 1863- 5 Haziran 1864	1 Mart 1280- 28 Şubat 1280	13 Mart 1864- 12 Mart 1865
2	1 Muharrem 1281- 30 Zilhicce 1281	6 Haziran 1864- 26 Mayıs 1865	1 Mart 1281- 28 Şubat 1281	13 Mart 1865- 12 Mart 1866
3	1 Muharrem 1282- 29 Zilhicce 1282	27 Mayıs 1865- 15 Mayıs 1866	1 Mart 1282- 28 Şubat 1282	13 Mart 1866- 12 Mart 1867
4	1 Muharrem 1283- 29 Zilhicce 1283	16 Mayıs 1866- 4 Mayıs 1867	1 Mart 1283- 29 Şubat 1283	13 Mart 1867- 12 Mart 1868
5	1 Muharrem 1284- 30 Zilhicce 1284	5 Mayıs 1867- 23 Nisan 1868	1 Mart 1284- 28 Şubat 1284	13 Mart 1868- 12 Mart 1869
6	1 Muharrem 1285- 29 Zilhicce 1285	24 Nisan 1868- 12 Nisan 1869	1 Mart 1285- 28 Şubat 1285	13 Mart 1869- 12 Mart 1870
7	1 Muharrem 1286- 30 Zilhicce 1286	13 Nisan 1869- 2 Nisan 1870	1 Mart 1286- 28 Şubat 1286	13 Mart 1870- 12 Mart 1871
8	1 Muharrem 1287- 29 Zilhicce 1287	3 Nisan 1870- 22 Mart 1871	1 Mart 1287- 29 Şubat 1287	13 Mart 1871- 12 Mart 1872
9	1 Muharrem 1288- 30 Zilhicce 1288	23 Mart 1871- 10 Mart 1872	1 Mart 1288- 28 Şubat 1288	13 Mart 1872- 12 Mart 1873
10	1 Muharrem 1289- 30 Zilhicce 1289	11 Mart 1872- 28 Şubat 1873	1 Mart 1289- 28 Şubat 1289	13 Mart 1873- 12 Mart 1874
11	1 Muharrem 1290- 29 Zilhicce 1290	1 Mart 1873- 17 Şubat 1874	1 Mart 1290- 28 Şubat 1290	13 Mart 1874- 12 Mart 1875
12	1 Muharrem 1291- 29 Zilhicce 1291	18 Şubat 1874- 6 Şubat 1875	1 Mart 1291- 29 Şubat 1291	13 Mart 1875- 12 Mart 1876
13	1 Muharrem 1292- 30 Zilhicce 1292	7 Şubat 1875- 27 Şubat 1876	1 Mart 1292- 28 Şubat 1292	13 Mart 1876- 12 Mart 1877

EV.d. 18470 referans numaralı defterde de yukarıda bahsettiğimiz ilk usulle tutulan 2 ve 3 numaralı defterlerden başka, Ev.d.39111 numaralı defterdeki gibi ikinci usulle tutulan 46 varaka bulunmaktadır. EV.d. 18470 numaralı defterde, orijinali 3 numara ile nitelenen hem ilk ve hem ikinci usulde kayıtlar bulunmaktadır. Ve bu iki defterde aynı varak numaralarına sahip farklı vakıflar kaydedilmiştir. Mesela ilk usulle tutulan 3 numaralı defterin 119. varakasinda Mehmed Hulusi Efendi vakfının 1287 senesi muhasebe kayıtları, ikinci usulle tutulan 3 numaralı defterin 119. varakasinda Kladanj'da Şeyh Efendi vakfının 1286 senesi muhasebe kayıtları yer almaktadır.

Bizim şimdilik tespit ettiğimiz defterler, varakaları eksik de olsa bunlardır, ancak Arşiv'de Bosna ile ilgili başkaca muhasebe defterleri olması muhtemeldir.

BOSNA VİLÂYETİNE MAHSUS EVKÂF NEZÂRETİ MUHASEBE DEFTERLERİNDE BOSNA VAKIFLARI

Bosna Vilâyetinin yukarıda bahsi geçen Evkâf Nezâreti muhasebe defterlerinde vakıfların muhasebe kayıtları, H. 1280 (1863-1864) senesinden H.1292 (1875-1876) senesine kadar, 13 sene süresince devam etmektedir. Defterlerde tespit ettiğimiz vakıf sayısı 103'tür. Bunların vilayetin sancak, kaza ve kasaba ya da karye idarî yapısına göre dağılımları şu şekildedir:

Saray Sancağı:

Saray Kazâsı- Saray/bosna Nefsi: 66 vakf
Saray Kazâsı-Hrasnica Karyesi: 1 vakf
Çayniçe Kazâsı- Çayniçe Nefsi: 2 vakf
Çayniçe Kazâsı- Rudo Nefsi: 1 vakf
Çelebi Bazarı [Rogatica] Kazâsı- Glasinçe [Glasinac] karyesi: 1 vakf
Foynica Kazâsı- Palej Karyesi: 1 vakf
Foynica Kazâsı- Kreşeva Nefsi: 1 vakf
Kladne [Kladanj] Kazâsı- Kladne Nefsi: 5 vakf
Vişegrad Kazâsı- Sokoloviç Karyesi: 1 vakf

Banya Luka Sancağı:

Banya Luka Kazâsı- Banya Luka Nefsi: 5 vakf
Banya Luka Kazâsı- Tribukovine Karyesi⁷: 3 vakf

⁷ Ovdje se radi o danas dva susjedna sela, sjeverno od Banjaluke, Trnu i Bukovici. Trn je u osmanskom periodu bio kasaba, a Bukovica vakufsko selo za džamiju Nesuh-age u Trnu. Vidjeti: *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine*, (obradila: Amina Kupusović), OIS, Monumenta Turcica Historiam Slavorum Meridionalium Illustrantia, Tomus decimus, serija II, Defteri, knjiga 4, sv. III, Bošnjački institut Zürich-OIS, Sarajevo, 2000, 511, 527, 528.

Bihke Sancağı:

Ma'den-i Atik Kazâsı- Cısr-i Sana Karyesi: 1 vakf

İzvornik Sancağı:

Birçe Kazâsı- Yeni Kasabası: 1 vakf

Travnik Sancağı:

Travnik Kazâsı- Travnik Nefsi: 10 vakf

Yayçe Kazâsı- Yayçe Nefsi: 1 vakf

Yayçe Kazâsı- Varçar Nefsi: 1 vakf

Akhisâr Kazâsı- Vesele Istraže Karyesi: 1 vakf

Yeni Pazar Sancağı:

Taşlıca Kazâsı- Taşlıca Nefsi: 1 vakf

Tüm vilayetin vakıfları söz konusu olduğunda ve vilayetin kapsadığı idarî-coğrafi sınırlar göz önüne alındığında buradaki 103 sayısının kesinlikle tüm vilayetteki vakıfları göstermediği söylenmelidir. Bosna vilayetinin ilk salnamesine göre 1866 senesinde vilâyet, Saray (7 kazâ), İzvornik (8 kazâ), Travnik (5 kazâ), Banya Luka (4 kazâ), Bihke (7 kazâ), Yeni Pazar (11 kazâ) ve Hersek (10 kazâ) sancaklarından oluşmaktadır.⁸

⁸ *Sâlnâme-i Vilâyet-i Bosna*, Def'a 1, Sene 1283.

Sarây sancağı kazâları: Saray, Visoka, Foynica ma'a kasaba-i Kreşevo, Kladne ma'a Olovo, Çelebi Bazarı, Vişegrad, Çayniçe ma'a Gorajde

İzvornik sancağı kazâları: Tuzla, Brčko, İzvornik ma'a kasaba-i Kozluk, Srebrenica, Belina[Bijeljina] ma'a kasaba-i Yanya ve Brezevo Polje, Gradaçac ve nâhiye-i Modriç ve kasaba-i Aziziye-i Zîr ve Aziziye-i Bâlâ, Gradčanica, Mağlay ma'a Birçe ve Yeni Kasaba

Travnik sancağı kazâları: Travnik, Yayçe, Prozor ma'a Ak Hisâr, İhlevne, Glamoc
Banya Luka sancağı kazâları: Banya Luka ma'a Orahova ve Brnavar ve Kobaş, Gradiška, Teşne [Tešan] ma'a kasaba-i Jepçe ve Doboy, Derbend

Bihke [Bihaç] sancağı kazâları: Bihke, Prijedor ma'a Kozarac, Kostaynica ma'a Novi, Maden, Ostorosica, Krupa ma'a Otoka, Kluç ma'a Novasel

Yeni Bazar sancağı kazâları: Seniçe (Sjenica), Yeni Bazar, Mitrovica, Yeni Varoş ma'a Palanka-yı Priboy, Bihor ma'a Akova, Trgovište, Taşlıca, Prepol, Kolaşin-i Zîr ve Bâlâ, Gusinye ma'a Plava, Berane nâm-ı diğeri Vasoviç

Hersek sancağı kazâları: Mostar ma'a Blagay, İstolçe ma'a Poçitelj ve Palanka-yı Ljubin ve Gabela, Lubuşka, Koniçe nâm-ı diğeri Belgradcık ma'a kazâ-i Neretva, Foça, Nevesin, Trebinje, Bileça, Gaçka, Nikşiç.

Kazâların alt idâri birimleri nahiye ve nahiye merkezleri-nefsleri hesaba katmadığımızda dahi bu sayı, yukarıda vakıflarını tespit ettiğimiz sancak ve kazalardan ziyadesiyle fazladır. Bu gerçekte bize, tahmin ettiğimiz üzere elimizdeki defterlerin eksik olduklarını ya da bunlardan başka defterlerin de mevcut olduğunu göstermektedir. Kataloglarda bu defterlere açık referanslar olmaması defterlerin tespitini ve bulunmalarını zorlaştırmaktadır. Yine de ilerleyen zamanda bu defterlere ulaşılıp, vilayetin diğer vakıflarının kayıtlarını tamamlayabilmeyi umut ediyoruz.

Kayıtlarına ulaştığımız ve büyük çoğunluğu Saraybosna sancağı ve özellikle Saraybosna şehir merkezinde bulunan 103 vakıf ise buldukları yerleşim birimlerine göre aşağıda yazılı olanlardır. Vakıf isimleri kayıtlarda geçtiği şekliyle verilmiştir.

SARAYBOSNA

- 1 Abdulhalim Ağa Câmî‘-i şerîf Vakfı
- 2 Muzafferizâde Abdulkâdir Ağa Vakfı
- 3 Ali Paşa Câmî‘-i şerîf Vakfı
- 4 Ayas Paşa Câmî‘-i şerîf Vakfı
- 5 Bakır Baba Câmî‘-i şerîf Vakfı
- 6 Brkić El-Hâcc Hüseyin Ağa
- 7 Cennetizâde Hacı Osman Beğ Vakfı
- 8 Cennetizâde Mehmed Beğ Vakfı
- 9 Cennetizâde Mehmed Beğ Vakfı
- 10 Cinić Hacı Mehmed Ağa Mekteb-i şerîf Vakfı
- 11 Cinozâde El-hâcc Mehmed Efendi Vakfı
- 12 Cinozâde Mehmed Baki Efendi Vakfı
- 13 Cîrân Ahmed Alemdar Köprü ta‘mîrine merbût Vakfı
- 14 Çıkrıkcı Muslihuddin Câmî‘-i şerîf Vakfı
- 15 Çukacı Hacı Süleyman Câmî‘-i şerîf Vakfı
- 16 Divane Kâtib Çeşme Vakfı
- 17 El-Hâcc Dürriçihan Hanım çeşme Vakfı
- 18 El-Hâcc Hüseyin Ağa Vakfı
- 19 El-Hâcc Hüseyin bin Şa‘bân Vakfı
- 20 El-Hâcc Hüseyin Vakfı
- 21 El-Hâcc İdris Mescid-i şerîf Vakfı
- 22 Fatıma binti Hâcî Hüseyin Ağa
- 23 Fatıma Hatun binti Hüseyin Pehlivan Ağa Vakfı
- 24 Ferhad Beğ Câmî‘-i şerîf Vakfı

- 25 Freşka Hâcı Mustafa Ağa Vakfi
- 26 Garıf Mehmed Efendi Vakfi
- 27 Gazgani Haseki Hâcı Osman Câmi' -i şerıf Vakfi
- 28 Gâzi Balı Beğ Vakfi
- 29 Gâzi Hüsrev Beğ Câmi' -i şerıf Vakfi
- 30 Gâzi Mehmed Beğ Câmi' -i şerıf Vakfi
- 31 Hâce Atiye Hatun Vakfi⁹
- 32 Hâce Atiye Hatun Vakfi
- 33 Hâce Atiye Hatun Vakfi
- 34 Hâce Kadın Vakfi
- 35 Hâcı Beşli Mustafa Ağa Vakfi
- 36 Hâcı Hasan Câmi' -i şerıf Vakfi
- 37 Hâcı Hürrem Ağa Câmi' -i şerıf Vakfi
- 38 Hâcı Rüstem Ağıçzâde Mustafa Ağa Vakfi
- 39 Hâcı Selim Ağa Câmi' -i şerıf Vakfi
- 40 Hadice Hatun Mekteb-i şerifi Vakfi
- 41 İskender Paşa Vakfi
- 42 Kapudanzâde El-Hacc Mehmed Ağa Vakfi
- 43 Karozâde El-Hacc Ömer Ağa Vakfi
- 44 Kasabzâde Hâcı İbrahim Câmi' -i şerıf Vakfi
- 45 Kenân Ali Ağa Vakfi
- 46 Keşo Sâlih Ağa ve Divân Kâtib Câmi' Vakfi
- 47 Kulin Bâlı Cami-i şerifi Vakfi
- 48 Küçük Kâtib Câmi' -i şerıf Vakfi
- 49 Kürekcizâde Sâlih Ağa Vakfi
- 50 Mehmed Hulusi Efendi
- 51 Meryem Hatun Vakfi
- 52 Muhammed Hilmi Efendi Vakfi
- 53 Mustafa Nuri Efendi Vakfi
- 54 Muzafferî Hâcı Hüseyin Efendi Vakfi
- 55 Peltek Hüsâmeddîn Câmi' -i şerıf Vakfi
- 56 Semîzzâde Hâcı Mehmed Vakfi
- 57 Serrâc el-Hâc Haydar Câmi' -i şerıf Vakfi
- 58 Serrac El-Hacc Ahmed Ağa Vakfi
- 59 Subaşıç (Subaşızâde) Hâcı Mehmed Vakfi
- 60 şeyh Efendi Câmi' -i şerıf Vakfi
- 61 şeyh Ferruh Câmi' -i şerıf Vakfi
- 62 Topal Hâcı Hasan Ağa Vakfi
- 63 Topal Hâcı Mehmed Mekteb-i şerıf Vakfi

⁹ Hâce Atiye Hatun adıyla üç ayrı vakıf bulunmaktadır.

- 64 Ujiceli Hacı Mehmed Ağa Vakfı
65 Yalduzcı Mustafa Ağa Vakfı
66 Üsküdâr Ahmed Çelebi Câmî'-i şerîf Vakfı

SARAYBOSNA'DA HRASNİCA KARYESİ

- 67 Hrasnica câmî'-i şerîf Vakfı

ÇAYNİÇE

- 68 Gazi Sinan Beğ Vakfı
69 Mehmed ve Mustafa Beğler Vakfı

RUDO

- 70 Kara Mustafa Paşa Câmî'-i şerîf Vakfı

ÇELEBİ BAZARI'NDA GLASİNÇE KARYESİ

- 71 Glasinçe Karyesi Câmî'-i şerîf Vakfı

FOYNİCA'DA PALEJ KARYESİ

- 72 Hâcî Şerîfe Nefise Hatun Vakfı

KREŞEVO

- 73 El-hâcc Hasan Câmî'-i şerîf Vakfı

KLADNE [KLADANJ]

- 74 Hâcî Balı Câmî'-i şerîf Vakfı
75 Hâdım Ali Paşa Vakfı
76 Hâcî Hasan Câmî'-i şerîf Vakfı
77 Şeyh Efendi Câmî'-i şerîf Vakfı
78 Hâcî Selim Ağa Câmî'-i şerîf Vakfı

VİŞEGRAD'DA SOKOLOVIÇ KARYESİ

- 79 Sadr-ı esbak Mehmed Paşa Vakfı

BANYA LUKA

- 80 Bıçakçı Hâcî Mehmed Ağa Vakfı
81 Ferhâd Paşa Câmî'-i şerîf Vakfı
82 Gazanfer Beğ Câmî'-i şerîf Vakfı

- 83 Hâcî Beğzâde Câmî'-i şerîf Vakfı
 84 Hâcî Zülfükâr Ağa Câmî'-i şerîf Vakfı

BANYA LUKA'DA TRİBUKOVİNE KARYESİ

- 85 Halîl Paşa Câmî'-i şerîf Vakfı
 86 Nasuh Ağa Câmî'-i şerîf Vakfı
 87 İsmâ'il Ağa Câmî'-i şerîf Vakfı

MA'DEN-İ ATİK'DE CİSR-İ SANA KARYESİ

- 88 Hamza Beğ Câmî'-i şerîf Vakfı

YENİ KASABA [NOVA KASABA]

- 89 Musa Paşa Câmî'-i şerîf Vakfı

TRAVNİK

- 90 El-hâcc Mehmed Paşa Vakfı
 91 Gâzi Ağa Câmî'-i şerîf Vakfı
 92 Elçi İbrahim Paşa Câmî'-i şerîf Vakfı
 93 İsmihani Hatun Vakfı
 94 Kâmilî Ahmed Paşa Câmî'-i şerîf Vakfı
 95 Masrufiyye Câmî'-i şerîf Vakfı
 96 Muslihuddin Câmî'-i şerîf Vakfı
 97 Osman Beğ Vakfı
 98 Şumeçe Câmî'-i şerîf Vakfı
 99 Tekke Câmî'-i şerîf Vakfı

YAYÇE

- 100 Dizdâr-ı esbak Hacı Mustafa Ağa Vakfı

VARÇAR

- 101 Dârü's-sa'âde ağası Hacı Mustafa Ağa Câmî'-i şerîf Vakfı

AKHİSÂR [PRUSAC]'DA VESELA İSTRAJA KARYESİ

- 102 İskender Paşazâde Mustafa Beğ Vakfı

TAŞLICA

- 103 Hüseyin Paşa Câmî'-i şerîf Vakfı

Vakıf isimlerinin bazısında câmi, mekteb, köprü ve çeşme vakfı oldukları belirtilirken, bir kısmında bu konuda herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Bu tür vakıfların hangi amaçla kurulduklarını ise mesârifât kısmındaki gider kalemlerinden çıkarmak mümkündür. Meselâ, Çayniçe’de Gâzi Sinân Beğ vakfının giderleri arasında imâm, hatib, iki müezzin ve türbedârın ücretlerinin yazılı olması bu vakfın konusunun Gâzi Sinân Beğ’in câmi ve türbesi olduğunu göstermektedir. Saraybosna’da Gâzi Balı Beğ vakfı yine câmi vakfidir, çünkü giderleri arasında imam ve müezzine verilen ücret, cami tamiratına sarf edilen meblağ kaydedilmiştir. Vişegrad’da Sokoloviç karyesinde sadrazam Mehmed Paşa vakfının da câmi vakfı olduğu gider kalemlerinden anlaşılmaktadır. Bu şekilde mesârifât kısmında vakfın konusu tespit edilebilirken, aynı zamanda vakıfların buldukları yerlerde hayrât olarak kurulmuş yapıları da tespit etmek mümkündür.

Muhâsebe kayıtlarında mesârifât kısmı bir yerleşim biriminde câmi, mekteb, medrese, kütüphane, imaret, muvakkıthane, tekke, türbe, köprü, çeşme, kaldırım, su kanalları gibi hayrât olarak meydana gelen yapıları, vâridât kısmı ise hayrâtın ayakta kalmasını sağlamak üzere han, kervansaray, asiyab, dükkan, hamam gibi akârat olarak meydana gelen eserleri tespit etmek açısından son derece önemli bilgiler içermektedir. Vâridât kısmında sadece kiraya verilerek gelir elde edilen bu tür binâlar kayıtlı değildir. Bosna vakıflarının büyük çoğunluğunda, gelir kalemleri arasında “nüküd-ı mevkûfe” dikkat çekmektedir. Vakfedilen nakid para belli bir rıbh üzerinden işletilmekte ve murâbahası her senenin câri gelir toplamına katılmaktadır. Bu defterlerde Bosna’da nakid para vakfının yaygınlığı ya da gelenekselliği de teyit edilmektedir. Esnaf ve tüccara borç olarak verilen ve bir nevi dönemin kredi kaynakları olarak düşünülebilecek olan nakit para vakıflarının ekonominin gelişimi açısından önemi unutulmamalıdır. Vakıfların menkul ve gayrimenkul bu gelir kaynaklarından başka defterlerde rastladığımız ilginç bir kalem daha bulunmaktadır. O da cami haremindedefne izin verilmesi karşılığında “izn-i medfen, izn-i mezâristan ya da ücret-i medfen” adıyla alınan ücrettir.

Mesârifât kısmındaki giderler, vakıfların geniş hizmet yelpazesinin de renkli bir resmini çizmektedir. Mesela bazı vakıflar, Bosna’nın şiddetli geçen kışlarında Müslümanların abdest almalarını ve ibadetlerini kolaylaştırmak adına kendisi de vakıf eseri olan cami çeşmelerinden sıcak su sağlamak için gelir ayırmışlardır. 16. yüzyılın ilk yarısında kurulan Gâzi Hüsrev Bey’in cami vakfı bu vakıflardan biridir. Sıcak su sağlayan çeşmelerin ve suyollarının bakımı vakfın ödevleri arasındadır. Yine Saraybosna’da Muzafferî Hâcî Hüseyin Efendi vakfının

giderlerinden birisi sıcak su için odun bedelidir. Odunları yakan için de “yakıcı vazifesi” olarak bir ücret tayin edilmiştir. Vakfın giderlerinden birisi “memişhanelerin tathiriyye vazifesi/ Memişhâne tetahhuriyesi hıdmetkâr vazîfesi”dir, yani tuvalet temizliğini yapan kişiye de bir miktar ücret tahsis edilmiştir. Kerîzlerin tamiratı da çeşitli vakıflarda tekrarlanan giderler arasındadır. Hamamlar, akârât arasında yer aldıkları gibi zaman zaman bakım ve onarımlarına yapılan harcamalar sebebiyle giderin de konusu olmaktadır. Bizzat çeşmelerin bakım ve onarımına ait vakıflar olduğu gibi, pek çok vakfın giderleri arasında da çeşmeler ve suyolları için masraf kaydı görölmektedir. Bunlar şehirde temizlik ve hijyenin temininde de vakıfların devrede olduğunu göstermektedir. Köprüler, yollar ve kaldırımlar da yine vakıflar tarafından yapılan ve tamir edilen yapılardandır.

Gider kalemlerinden biri de vakfa yeni gelir kaynakları sağlamak adına yapılan satın alımlardır. Mesela, Banya Luka’da Hâcı Beğzâde câmi vakfının H.1283 muhasebe kayıtlarına göre vakfın gelir fazlası ile bir dükkân satın alınmıştır. Travnik’de de aynı sene “ber müceb-i şart-ı vâkîf” Muslihuddîn câmi vakfı, gelir fazlasının bir miktarı ile bir dükkan ve bir oda alırken, Gâzi Ağa câmi vakfı bir bostanlık almıştır.

Muhasebe kayıtları, Gâzi Hüsrev Bey’inki gibi zengin vakıfların, emlak satın almak yoluyla sadece akârâtını değil, yeniden inşa faaliyetleriyle hayrâtını da çoğaltmaya devam ettiğini göstermektedir. Gâzi Hüsrev Bey cami vakfı, Rumi 1281 (13 Mart 1865- 12 Mart 1866) senesi muhasebe kayıtlarına göre, Yayçe’deki vakıf köylerinde bir konak ve anbarlar inşa etmiştir. Aynı yıl nerede olduğu belirtilmeden 12.457 guruş tutarında emlak alımı kaydedilmiştir. Ayrıca en önemlisi Saraybosna’da hastaneler için emlak satın alınmış olması ve inşaatıdır. Bunun için 108.350 guruş masraf hesaplanmıştır. Bir sonraki senenin- Rumi 1282 senesinin muhasebe kayıtlarında, hastanenin “müceb-i defter-i müfredat mesârif-i dâ’imesi” (12.760 guruş 20 para) ve hemen alınması gereken tıbbî alet ve bakır kaplar, yatak ve elbise masrafları (18.021 guruş 20 para) hesaplanmıştır. Bu sene vakfın yaptığı önemli işlerden birisi de vilâyet matbaasının inşaat ve tamirat masraflarını üstlenmiş olmasıdır. Bunun için 11.882 guruş masraf kaydedilmiştir. Vakfın 1285 senesi giderleri arasında Saraybosna’da yaptırılmış olan ıslâhhânenin levâzımâtı için 25.000 guruş masraf kaydedilmiştir. Bu mikdar ıslâhhânenin levâzımâtı için vakıf tarafından üç yılda ödenmesi ön görölen 75.000 guruş ianenin ilk taksitidir.

Velhasıl, vâridât ve mesârifât kısmında yer alan kayıtlar, bir yerleşim birimi-bir şehrin, fiziksel göröntüsü ve mimârî yapısının mevcut durumu ve gelişiminden, sosyal ve kültürel özelliklerine, ekonomik –ticârî

yapısına, eğitim seviyesine, insanların yaşam tarz ve alışkanlıklarına ve birbirleri ile ilişkilerine kadar pek çok konuda bilgi içermektedir.

Bosna vilayeti vakıflarının muhasebe kayıtlarından çıkardığımız gelir ve gider türlerini, yukarıda bahsettiklerimiz de ilave edilmek suretiyle aşağıda bir liste halinde veriyoruz.

Vakıfların Mesârifât Hânesinde Kayıtlı Gelir Türleri:

- Nakit para vakfının murabahası
- Hamam icaresi
- Dükkân icaresi (berber, kasab, ekmek fırını vs.)
- Han icaresi
- Hane icaresi
- Oda icaresi
- Asiyab icaresi
- Bahçe ve bostan icaresi
- Câmî haremde defn için “izn-i mezaristan” ücreti/ ücret-i medfen
- Tahmishane/ Kahvehane icaresi

Vakıfların Mesârifât Hânesinde Kayıtlı Gider Türleri:

- Müteveli, kaimmakam, müderris, müftü, muallim-i sıbyan, imam, hatip, müezzin, muvakkıt, cabi, kayyum, ferraş, bevab, kandil yakıcı, su yolcu, muhtar, sala-han, devr-han, vaiz, temcid han, cüzhan, türbedar, tuvalet temizlikcisi ücretleri
- Mevlid-i şerif, hatm-i şerif, sure-i Yasin, sure-i Mülk, Sure-i İhlas vs. tilaveti
- Cami, medrese, mektep, dükkân, han, hamam, köprü, çeşme, muvakkithane, saat kulesi, asiyab, anbar, kabristan, tuvalet, kahvehane vs. vakıf binalarının tamirat masrafı
- Maden tamiri
- Kukuruzhâne inşâ bedeli
- Sıcak çeşme, su yolu, sebil, pınar tamiri
- Su yolu yapım bedeli
- Kaldırım inşâ bedeli
- Sıcak su için odun alımı
- İmâret masrafı
- Misafirhane masrafı
- Câmî, türbe, hankah vs için revgan-ı zeyt

- Cami kandil masrafı
- Aşure çorbası masrafı
- Mahalle ahalisine iftar masrafı
- Kurban masrafı
- Kütüphaneye eşya alımı
- Fakir ve ihtiyaç sahiplerine elbise masrafı
- Kandil kutularının tamiri
- Kandil ve pamuk alımı
- Mum alımı
- Tuz alımı
- Tel alımı
- Fener ve fener için gaz alımı
- Süpürge alımı
- Odun ve kömür alımı
- Zahire nakliyesi
- Minare için sancak
- Cami için kilim ve seccade
- Muvakkithane için demir sopa alımı
- Para muhafazası için demir sandık
- Emlak satın alımı
- Mekke ve Medine'ye para gönderimi
- Kırtasiye masrafı
- Evrak ve kâğıt masrafları
- Defter ve senedler için mahzen
- Muhasebe harcı
- Kontrat harcı
- Hastane inşası
- Hastahanelere tıbbî malzeme, bakır kaplar, yatak ve elbiseler alımı
- Vilayet matbaasının inşa ve tamiri

BOSNA VİLİYETİ EVKÂF NEZÂRETİ MUHASEBE DEFTERLERİNDEN ÖRNEK KAYITLAR

Bosna Vilâyetinin Evkâf Nezâreti muhasebe defterlerinden vilâyetin en zengin ve en tanınmış vakıflarından olan Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey ve Banya Luka'da Ferhad Paşa vakıflarının beşer senelik muhâsebe kayıtları, defterlerin yapılarının ve önemlerinin daha iyi anlaşılması adına örnek olarak çalışmaya ilave edilmiştir.

1 – Saraybosna’da Gâzi Hüsrev Beğ Câmî Vakfının Rumî 1280-1284 Seneleri Muhâsebe Kayıtları¹⁰

DEFTER NUMARASI ADED 1	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÛMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 1

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna eyâletine tâbi‘ Saraybosna kazâsında nefs-i Saray kasabasında kâ’in merhûm Gâzi Hüsrev Beğ câmî‘-i şerîf vakfının mütevellisi Asım Beğ ma‘rifetiyle **ikiyüz seksen senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine** deġin bir senelik muhâsesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsebesi tanzîm olunmak üzere memhûr ve münzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır
32	448672	Yetmiş dokuz senesi fazlası	36	89097	İmâret mesârifâtı	
20	129973	Teşne kazâsının aşâr bedeli	25	08031	Mesârifât-ı misâfirhâne	
20	049746	Yayçe kazâsında vâkı‘ İdino Luka (Dnoluka) karyesinin aşâr bedeli	12	03574	Câmî‘-i şerîfde revgan-ı zeyt ve sâ‘iresi	
00	045000	Beş bâb hân ve çifte hamâmın icârı	24	00469	Türbe-i şerîfde zeyt ve kurban ve sâ‘ire bahâsı	
00	003800	Kolluk çarşusunda dekâkîn ve mehâzîn icârı	20	01112	Isıcak çeşmelerin ta‘mirâtıyla râh-ı âb bahâsı	
32	677192		37	102286		
36	001927	Hân-ı cedid-i kebîre muttasıl dekâkîn ve mehâzîn icârı	28	2603	Mesârif-i tilâvet-i mevlid-i hazret-i nebevi aleyhi’s-selâm	
15	002726	İmâret çarşusunda dekâkîn ve odahâ icârı	17	0888	Mesârifât-i şorba-i aşure	
00	001840	İcâr-ı oda ber ahur-ı hân-ı atîk	19	0986	Kurşunlu medresesi ta‘mirâtı mesârifi	
00	001170	İcâr-ı dekâkîn der sük-ı zergerân	16	0834	Hânkâhda sarf olunan revgan-ı zeyt ve mefrûşât bahâsı	
00	001300	İcâr-ı oda ve dekâkîn der sük-ı mücellidân	10	000182	Kütübhânenin bazı eşyâ bahâsı	
03	686157		07	107791		
00	390	Hâcı Murâd dâ‘iresinde bulunan dekâkîn icârı	05	000010	Mekteb-i şerîf ta‘mirâtı mesârifi	
00	240	Hâcı Gazanfer dâ‘iresinde mehâzîn icârı	00	000063	Muvakkıthâne ve sâ‘at kulesinin ta‘mirâtı mesârifi	
20	327	Serrâc çarşusunda bulunan dekâkîn icârı	14	004382	Su yolunun ta‘mirât mesârifi	

¹⁰ Gâzi Hüsrev Beğ câmî‘-i şerîf vakfının Rumî 1280, 1281 ve 1282 senelerinin muhâsebe kayıtları İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde, EV.d. 38954 numaralı defterde, Rumî 1283 ve 1284 senesi muhâsebe kayıtları EV.MH.01363 referans numaralı defterde bulunmaktadır.

00	232	Kazzâzân çarşusunda bulunan dekâkîn icârı	01	000890	Hân-ı atık ta'mîrâtıyla kurşun pûşîdesinin mesârifî
00	118	Derziler çarşusunda bulunan dekâkîn icârı	21	000730	Bedestan-ı kebîr kurşun pûşîdesinin mesârifî
19	687465		07	113877	
00	002270	Üç bâb müste'cir-hânenin icârı	36	000212	Hân-ı cedîd-i kebîrin ta'mîrâtı mesârifî
26	2095	Perâkende dekâkîn ve mehâzîn ve âsiyâb icârı	24	826	Çifte hamâmın ta'mîrâtı mesârifî
04	1613	Bedestan ve hân-ı atıkde bulunan mahlûl husûsi dekâkîn icârı	00	030	Hân-ı cedîd-i sağırin ta'mîrâtı mesârifî
16	3824	Sinîn-i ma'lûmenin icâr-ı mü'eccele ve mukâta'ası	12	136	Kolluk Hanının ta'mîrâtı mesârifî
00	1000	İzn-i mezâristan	10	112	Hân-ı atıkde bulunan odaların ta'mîrât mesârifî
25	698268		09	115195	
28	006319	Bâlâda muharrer fazlanın murâbaha-i vâkı'ası	10	062	Hâcî İsa mahallesinde müstecir hâne ta'mîrâtı mesârifî
00	000550	Yayçe kazâsında mahlûl olan arazi mevkûfe bedeli	32	132	Kolluk çarşusunda dekâkîn ta'mîrâtı mesârifî
13	705138		29	684	Hân-ı cedîd-i kebîre muttasıl dekâkîn ta'mîrât mesârifî
37	215111	Cenâh-ı yesârında gösterildiği vechle mesârifâtı	00	086	Mesârif-i ta'mîrât-ı odahâ ve dekâkîn der sûk-ı İmâret
16	490026	Fazlası defter-i müfredât mevcûd ve istirbâh ve ahâli-i zirâ' ve müste'cirin zimmeti			
		Para Gurusu	12	051	Mesârif-i ta'mîrât-ı dekâkîn der sûk-ı zergerân
		01 393665			
		Mevcûd ma'a istirbâhda bulunan			
		15 096361	12	116212	
		Ahâli-i zirâ' ve müste'cirin zimmeti	16	125	Mesârif-i ta'mîrât-ı oda ve dekâkîn der sûk-ı mücellidân
		16 490026	30	432	Mesârif-i ta'mîrât-ı âsiyâb der nehr-i Moştanica
			00	453	Mesârifât-ı kerîzhâ-i vakf-ı mezbûr

		10	195	Perakende bazı dükân ve mehâzîn mesârif-i ta'miriyyesi
		02	1600	Kontrato harcı
		30	119018	
		00	210	Çifte hamâm ve hanların resm-i münâdiyesi
		00	090	Elbise-i fukarâ ve zu'afâ bahâsı
		10	190	Evrak-ı sahîha ve kağıd bahâsı
		00	037	Vakf tulumbasının mesârif-i ta'miriyyesi
		00	260	Vakfın defâtir ve senedât ve nüküdu muhafazası için mahzen
		00	119806	
		01	04590	Teşne kazâsı a'sârının bedelen ihâle ve emâneten a'sârı idâresinde mesârifât
		18	02025	Yayçe kazâsı a'sârının dahi kezâ
		00	53840	Ashâb-ı cihât vezâ'ifi
		18	06394	Ma'âş-ı muharrer
		16	01617	Harc-ı muhâsebe
		24	188273	
		24	026838	Mübâya'a olunan emlâk bahâsı
		37	215111	
		37	215111	Tenzil
				[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ-ı Bosna ma'a tevâbihâ
	Yusuf Agâh el-müvellâ hilâfe be-medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ. [Mühür]: Yusuf Agâh			
<i>Yalnız dört yük doksan bin yirmi altı guruş on altı pare mevcûd ma'a istirbâh ve ahâli-i zirâ' ve müste'cirin zimmetleridir.</i>				

DEFTER NUMARASI ADED 1	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÜMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 87

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak evkâfdan Bosna vilâyetine tâbi Saraybosna kazâsında nefis-i Saray kasabasında kâ'in merhûm Gâzi Hüsrev Beğ câmi'-i şerîfi vakfının mütevellisi rif'atlı Ahmed Asım Beğ ma'rifetiyle **ikiyüz seksen bir senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine** deĝin bir senelik muhâbesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsebesi tanzim olunmak üzere memhûr ve mûmzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır.
16	490026	Seksen senesi Şubatı nihayetine kadar müterâkim olan fazla	28	110197	İmâret -i âmire mesârifâtı	
05	001427	Bahâ-yı mukarreriyile yetmiş dokuz senesi muhâbesine dahil olup mu'ahharan fûruht olunan zehâ'irin esmânından zuhûr iden ziyâdelik	02	005472	Misâfirhâne mesârifâtı	
00	081103	Teşne'de ihâle olunan a'sâr bedelâtı	08	006762	Câmi'-i şerifde revgan-ı zeyt ve sâ'ire bahâsı	
20	051132	Teşne'de ta'sîr olunan a'sâr hâsılâtı esmânı	28	001014	Kanâdil-i mâhiyye mesârifâtı	
26	082850	Yayçe'de ta'sîr olunan a'sâr hâsılâtının esmânı	39	000339	Türbe-i şerifin zeyt ve kurban ve sâ'ire bahâsı	
27	706579		25	123786		
00	04025	Beş bâb hân ve çifte hamâm icârâtı	06	002391	Mesârif-i tilâvet-i mevlidü'n-nebi aleyhi's-selâm	
00	002407	Üç bâb hâne icâresi	30	000939	Tabh olunan şorba-i aşura mesârifâtı	
00	005000	İcâre-i dekâkin der sük-ı Kolluk	20	000409	Sıcak çeşmelerin mesârifâtı	
04	001903	Hân-ı cedîd-i kebîre muttasıl dekâkin ve mehâzîn icârâtı	33	000831	Kurşunlu medresesinin ta'mîrât mesârifâtı	
28	002699	İmâret Çarşusu'nda bulunan dekâkin ve odahânın icârâtı	12	001254	Hânkâh ta'mîrât-ı müteferrika mesârifâtı	
19	758839		06	129613		
20	001836	İcâre-i odahâ bir ahur hân-ı atik	00	000120	Kütübhâne mesârifâtı	
00	001170	İcâre-i dekâkin der sük-ı Zergerân	04	000395	Mesârif-i ta'mîrât-ı mekteb ve bahâ-yı hatab der mevsim-i şitâ	
00	001431	İcâre-i dekâkin ve oda der sük-ı Mücellidân	38	000226	Muvakkıthâne ile sâ'at kulenin ta'mîrât mesârifâtı	

00	000390	El-hâcc Murâd dâ'iresinde bulunan mehâzîn icârâtı	27	003281	Mesârif-i ta'mîrât-ı râh-ı âb
00	000240	El-hâcc Gazanfer dâ'iresinde bulunan mehâzîn icârâtı	37	000552	Hân-ı atîkin kurşun püşidesiyle ta'mîrât-ı sâ'ire mesârifâtı
39	763906		32	134189	
25	000228	İcâre-i dekâkîn der sük-ı Kazzazan	08	000969	Çifte hamâmın ta'mîrât mesârifâtı
20	000327	İcâre-i dekâkîn der sük-ı Serrâcân	00	000767	Bedestan-ı kebîrin kurşun püşidesiyle ta'mîrât-ı sâ'ire mesârifâtı
00	000550	İcâre-i dekâkîn der sük-ı Derziyân	32	002661	Hân-ı cedîd-i kebîrin ta'mîrât mesârifî
16	001989	Perâkende dekâkîn ve mahzen icârâtı	08	002388	Hân-ı cedîd-i sagirin ta'mîrât mesârifî
28	001546	Bedestân ve hân-ı atîkde bulunan mahlulât icârâtı	02	000460	Hân-ı Kolluk ta'mîrât mesârifî
08	768549		02	141436	
25	007489	Fazla-i mezkûreden istirbâh olunan mebâliğin murâbahası	37	000348	Mesârif-i ta'mîrât-ı hân der sük-ı Sığirciyan
00	011480	Teşne kazâsında vuku bulan mahlulâtın ez gayr-i rûsum bedeli olan	26	000177	Hân-ı atîk ahurunun fevkinde bulunan odahânın ta'mîrât mesârifî
00	001650	Arazi-i mezkûre nısfının bedeli istihsâline kadar cânib-i vakfdan zabt olunan bir senelik üçleme hasilâtı	20	001953	Ayas Paşa Mahallesinde kâ'in müste'cirhânenin ta'mîrât mesârifî
33	789168		36	000174	Hâcî İsa Mahallesinde kâ'in müste'cirhânenin ta'mîrât mesârifî
36	354376	Veze'if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne ve sâ'ire	07	000421	Oruç Pehlivân Mahallesinde kâ'in müsterekhânenin ta'mîrât mesârifî
37	434791		08	144512	
			38	000155	Mesârif-i ta'mîrât-ı dekâkîn ve odahâ der sük-ı İmâret
			20	000064	Mesârif-i ta'mîrât-ı dekâkîn der sük-ı Zergerân
			17	000171	Mesârif-i ta'mîrât-ı dekâkîn ve oda der sük-ı Mücellidân
			34	000063	Mesârif-i ta'mîrât-ı dekâkîn der sük-ı Kazzâzân

			16	000082	Mesârif-i ta' mîrât-ı dekâkîn der sük-ı Kolluk
			13	145050	
			00	000444	Mesârif-i ta' mîrât-ı âsiyâb
			21	000114	Bazı dekâkîn ve mehâzînin vuku bulan perakende ta' mîrât mesârifâtı
			28	001704	İcârâtın kontorato harcları
			27	001578	Mesârif-i ta' mîrât-ı kerîzhâ-i vakf
			15	006578	Teşne a'şârının ihâlât ve ta'şîrât mesârifâtı
		Ta'allaka nazârî	24	155470	
			00	000022	Teşne kasabasında bulunan vakf anbarının ta' mîrât mesârifî
		Şehrî Emînzâde Mehmed Kâmil el-müvellâ hilâfe be-medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ. [Mühür]: Es-seyyid Mehmed Kâmil	28	004714	Yayçe a'şârının ta'şîrât mesârifâtı
			14	002483	Yayçe'nin kurâ-i mevküfesinde bulunan Konak inşâ'iyesi
			36	001947	Kurâ-i mezkûrede anbarların inşaiyyesi
			10	000605	Mesârif-i müteferrika
			32	165243	
			00	060290	Ashâb-ı cihât vezâ'ifî
			06	006414	Ma'âş-ı muharrer
			38	001621	Harc-ı muhâsebe
			00	012457	Mübâya'a olunan emlâk bahâsı ve harc-ı hücec
			00	108350	Bâ irâde-i seniyye hastahâneler için mübâya'a olunan emlâkın bahâsıyla inşaiyye ve ta'miriyyelerinin mesârifî
			36	354376	
			36	354376	Tenzîl
			00	000000	[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ-ı Bosna ma'a tevâbihâ

DEFTER NUMARASI ADED 1	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÛMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 147

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi Saray kazasında nefsi-i Saray kasabasında kâ'in merhûm Gâzi Hüsrev Beğ câmi'-i şerîf vakfının mütevellisi rif'atlü Ahmed Asım Beğ ma'rifetiyle **ikiyüz seksen iki senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine** deĝin bir senelik muhâsebesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsebesi tanzim olunmak üzere memhûr ve mûmzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır
37	434791	Seksen bir senesi Şubatı nihâyetine kadar müterâkim olan fazla	16	111396	İmâret mesârifâtı	
00	129060	Teşne'de ihale olunan a'sâr bedelatı	23	003931	Misafirhâne mesârifâtı	
26	085922	Yayçe'de ta'sîr olunan a'sâr hâsılâtının esmânı	22	003823	Câmi'-i şerîfde revgan-ı zeyt ve sâ'ire bahâsı	
10	048808	Beş bâb hân ve çift hamâm icârâtı	22	000097	Kanâdil-i mahiye mesârifâtı	
00	004369	Üç bâb hâne icârâtı	06	000415	Türbe-i şerîfde zeyt ve kurban ve sâ'ire bahâsı	
33	702951		09	119664		
00	003967	İcâre-i dekâkin ve mehâzîn der sûk-ı Kolluk	09	002304	Mesârif-i tilâvet-i mevli-dü'n-nebi aleyhisselam	
10	002052	Hân-ı cedîd-i kebîre muttasıl bulunan dekâkin ve mehâzîn icârâtı	00	000920	Aşure şorbasının mesârifî	
00	004341	İmâret çarşusunda bulunan odahâ ve dekâkin icârâtı	00	000397	Sıcak çeşmelerinin mesârifâtı	
20	001834	İcâre-i odahâ ber ahur-ı hân-ı atik	26	001266	Mesârif-i ta'mîrât-ı mekteb ve baha-ı hatab der mevsim-i şitâ	
30	001015	Baş Çarşusunda bulunan oda ve dekâkin icârâtı	20	000075	Sâ'at kule ile ve muvakkıthânenin ta'mîrât mesârifî	
13	716162		24	124627		
00	001550	İcâre-i oda ve dekâkin der sûk-ı Mücellidân	00	002198	Kütübhâne mesârifâtı	
00	000870	İcâre-i dekâkin der sûk-ı zergeân	24	000645	Mesârif-i ta'mîrât-ı medrese-i latîf	
00	000390	El-Hâcc Murad dâ'iresinde bulunan mehâzîn icârâtı	31	000996	Hânkâhın odalar ta'mîrâtıyla sâ'ir mesârifâtı	
00	000240	Gazanfer dâ'iresinde bulunan mehâzîn icârâtı	37	002543	Mesârif-i ta'mîrât-ı râh-ı âb	
20	000322	İcâre-i dekâkin der sûk-ı Serracân	38	002531	Çifte hamâmın ta'mîrât mesârifâtı	
33	719534		34	133543		
00	000250	İcâre-i dekâkin der sûk-ı Kazzâzân	29	000562	Bedestan-ı kebîrin kurşun püşidesi ile ta'mîrât-ı sâ'irenin mesârifâtı	

00	000470	İcâre-i dekâkin der sük-1 Derziyân	38	000732	Mesârif-i ta'mîrât-1 hân-1 atîk
26	002329	Perâkende bulunan mehâzîn ve dekâkin icârâtı	07	002279	Hân-1 cedîd-i kebîrin ta'mîrât mesârifâtı
07	002014	Bedestan-1 kebîr ve hân-1 atîkde bulunan mahlulât icârâtı	18	000855	Vakf odasının mesârif-i inşâ'iyyesi
11	07961	Fazla-1 mezkûrdan istirbâh olunan mebâliğin murâbahası	34	000367	Mesârif-i ta'mîrât-1 hân der sük-1 Kolluk
26	007823	Yayçe kazâsında vuku bulan mahlûlâtın ez gayr-i rûsûm olan	00	138342	
23	740383		12	000551	Mesârif-i ta'mîrât-1 hân der sük-1 sığircıyân
22	247294	Veza'if ve mesârifât ve mürettebât-1 hazîne	00	000041	Hân-1 cedîd-i kebîrin ittisâlinde bulunan dekâkin ta'mîrât mesârifâtı
01	493089		20	001236	Mesârif-i ta'mîrât-1 dekâkin ve odahâ der sük-1 İmâret
11	012760	Bâ irâde-i seniyye inşâ kılınan hastahânelerin ber müceb-i defter-i müfredât mesârif-i dâ'imesi	30	000218	Mesârif-i ta'mîrât-1 oda ve dekâkin der sük-1 mücellidân
30	480328		06	000326	Mesârif-i ta'mîrât-1 dekâkin der sük-1 zergerân
20	018021	Mezkûr hastahânelerine derhal mübâya'ası muktezi olan alât-1 tibbiyye ve evân-1 nuhâsiye ve yatak ve elbisenin mesârifâtı	28	140715	
10	462307		05	000327	Baş çarşusunda bulunan dekâkin ve odahânın ta'mîrât mesârifâtı
10	051397	Fazla-i vakfdan ber müceb-1 şart-1 vâkıf mübâya'a olunan emlâka virilen esmân ile hüccetlerin evrâk-1 sahîha bahâsı	34	000494	Bazı dekâkin ve mehâzînin vukubulan perakende ta'mîrât mesârifâtı
00	410910		10	002589	Vakf akârâtıçün virilen kontorato harcı
00	011882	İstizân olunan tab'hâne-i vilâyetin mesârif-i inşâ'iyye ve ta'mîriyesi minhâ	00	000554	Mesârif-i ta'mîrât-1 karîzhâ-yı vakf
00	399028	Fazla-i vakf	20	003424	Teşne kazâsında bulunan a'sârının ihâlâtı dolabının mesârifâtı

			17	148105	
			30	005273	Yayçe a'şârının ta'şîrat mesârifâtı
		Ta'allaka nazârî	28	000316	Yayçe kurâ-ı mevküfesinde bulunan konak ta'mîrât mesârifâtı
		Şehrî Emînzâde Mehmed Kâmil el-müvellâ hilâfe be-medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ. [Mühür]: Es-seyyid Mehmed Kâmil.	15	000729	Mezkûr kuralarında müceddeden inşa olunan kukuruzhânelerin mesârifî
			00	000041	Mezkûr kuralarında bulunan iki aded anbârların ta'mîrât mesârifî
			00	000625	Mesârif-i müteferrikası
			10	155091	
			00	085240	Ashab-ı cihat vezâ'ifi
			02	005557	Ma'âş-ı muharrer
			10	001406	Harc-ı muhâsebe
			22	247294	
			22	247294	Tenzîl
			00	000000	
					[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ-ı Bosna ma'a tevâbihâ

DEFTER NUMARASI ADED 2	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÜMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 41

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi Saray kazâsında nefs-i Saray kasabasında kâ'in merhûm Gâzi Hüsrev Beğ câmi'-i şerîfi vakfının mütevellisi rif'atlı Ahmed Asım Beğ ma'rifetiyle **ikiyüz seksen üç senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine** değin bir senelik muhâsebesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsebesi tanzim olunmak üzere menhûr ve münzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır.
00	151500	Teşne'de ihâle olunan a'şâr bedelâtı	08	1237251	İmâret mesârifâtı	
12	103648	Yayçe'de ta'sîr olunan a'şâr hasılâtının esmânı	32	005716	Misafirhâne mesârifâtı	
00	057650	Beş bâb hân ve çifte hamâm icârâtı	04	008199	Câmi'-i şerîfde revgan-ı zeyt ve sâ'ire bahâsı	
00	004952	Üç bâb hâne icârâtı	24	005649	Câmi'-i şerîfde mefrûşât mesârifâtı	
30	005296	İcâre-i dekâkîn ve mehâzîn icârâtı der sûk-ı Kolluk	20	000227	Kanâdil-i mâhiye mesârifâtı	
02	323047		08	143544		
09	002616	Hân-ı cedîd-i kebîrin muttasıl bulunan dekâkîn ve mehâzîn icârâtı	23	000590	Vâkîf-ı müşârüniyleh türbesinin mesârifâtı	
10	005227	İmâret Çarşusunda bulunan odahâ ve dekâkîn icârâtı	03	002658	Mesârif-i tilâvet-i mevlidü'n-nebî aleyhi's-selâm	
00	001840	İcâre-i odahâ ber ahur-ı hân-ı atık	32	000903	Aşure şorbasının mesârifâtı	
00	001558	Başçarşusunda bulunan dekâkîn ve odahâ icârâtı	10	000640	Isıcak çeşmelerinin mesârifâtı	
00	001550	İcâre-i oda ve dekâkîn der sûk-ı Mücellidan	06	000608	Mesârif-i ta'mîrât-ı mekteb ve bahâ-ı hatâb der mevsim-i şitâ	
21	335838		02	148945		
36	000840	İcâre-i dekâkîn der sûk-ı Zergerân	00	000473	Sâ'at kule ile muvakkıthânenin mesârifâtı	
24	000356	El-Hâcc Murad dâ'iresinde bulunan mehâzîn icârâtı	00	002400	Kütübhâneye mübâyâ'a olunan kütüblerin bahâsı	
00	000240	El-Hâcc Gazanfer dâ'iresinde bulunan mehâzîn icârâtı	31	001271	Mesârif-i ta'mîrât-ı medrese-i latîf	
20	000322	İcâre-i dekâkîn der sûk-ı Serrâciyân	21	001287	Hânkâh-ı şerîfin ta'mîrâtıyla sâ'ire mesârifâtı	

00	000250	İcâre-i dekâkîn der sûk-ı Kazzâzân	08	002458	Hânkâh-ı mezkûrun vukû'bulan harîkden sonra bulunan mesârifâtı
21	337848		22	156835	
27	000401	İcâre-i dekâkîn der sûk-ı Terziyân	30	002958	Mesârif-i ta'mîrât-ı râh-ı âb
12	002414	Perâkende bulunan mehâzîn ve dekâkîn ve âsiyâb icârâtı	35	001596	Çifte hamâmin ta'mîrât mesârifâtı
35	002413	Bedestan-ı kebîr ve hân-ı atîkde bulunan mahlûlât icârâtı	00	000427	Bedestan-ı kebîrin kurşun pûşide ile ta'mîrât-ı sâ'irenin mesârifâtı
37	013545	Fazla-ı mezkûrdan istirbâh olunan mebâliğin murâbahası	26	002226	Mesârif-i ta'mîrât-ı hân-ı atîk
20	002663	Teşne'de bulunan arâzi-i mezkûre nisfinin bedeli istihsâline kadar cânib-i vakfından hıfz olunan üçleme hâsılâtı	20	000080	Hân-ı cedîd-i sağır ta'mîrât mesârifâtı
02	002053	İcâreteyn ve mukâta'adan tahsîl olunan	13	164125	
34	361340		12	000079	Mesârif-i ta'mîrât-ı hân der sûk-ı Kolluk
19	279138	Veza'if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne	21	001674	Mesârif-i ta'mîrât-ı hân der sûk-ı Sığircıyân
15	082202		30	001107	Mesârif-i ta'mîrât-ı odahâ ber ahur-ı hân-ı atîk
19	031737	Bâ irâde-i seniyye inşa kılınan hastahânelerin ber müceb-i defter-ı müfredat mesârif-i dâ'imesi	39	000329	Mesârif-i ta'mîrât-ı mehâzîn ve dekâkîn der ittisâl-i hân-ı cedîd-i kebîr
36	050464		19	000364	Mesârif-i ta'mîrât-ı dekâkîn der sûk-ı İmâret
35	014908	Fazla-i vakfdan ber müceb-ı şart-ı vâkîf mübâya'a olunan emlâka virilen esmân ile hüccetlerin evrak-ı sahiha bahâsı	14	167681	
01	35556		39	000615	Mesârif-i ta'mîrât-ı oda ve dekâkîn der sûk-ı Mücellidân
			30	000207	Mesârif-i ta'mîrât-ı dekâkîn der sûk-ı Zergerân

00	399028	Seksen iki senesinden müdevver fazlası	00	000543	Mesârif-i ta'mîrât-ı mehâzîn der dâ'ire-i El-Hâcc Gazanfer
01	035556	Ber müceb-i bâlâ zuhûr iden fazlası	20	000298	Mesârif-i ta'mîrât-ı âsiyâb
01	434584	Fazla-i vakf	20	000574	Kurşun tahtalarının i'mâl olunduğu kâlhânesinin mesârifâtı
			03	169921	
			35	000326	Perâkende bulunan ta'mîrât mesârifâtı
			29	001699	Vakf akârâtıçün virilen kontorato harcı
			36	001017	Mesârif-i ta'mîrât-ı karîzhâ-yı vakf
			26	001404	Teşne kazâsında bulunan a'sârının ihâlât dolabının mesârifâtı
			34	006042	Yayçe kazâsında a'sârının ta'sîrat mesârifâtı
			02	180413	
			29	002351	Karye-i mezkûrede inşâ kılınmış olan konak ve anbâr ve sâ'irenin mesârifâtı
			20	000138	Sancakdâr türbesi etrâfında olan mesârifâtı
			21	000338	Mesârif-i müteferrikası
			00	086240	Ashab-ı cihat vezâ'ifi
			32	269481	
			32	007697	Ma'âş-ı muharrer
			35	001958	Harc-ı muhâsebe
			19	279138	
			19	279138	Tenzil
			00	000000	
					[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ-ı Bosna ma'a tevâbihâ
		Ta'allaka nazârî Şehrî Emînzâde Mehmed Kâmil el-müvellâ hilâfe be-medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ. [Mühür]: Es-seyyid Mehmed Kâmil.			

DEFTER NUMARASI ADED 2	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÜMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 130

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi Saray kazâsında nefsi Saray kasabasında kâ'in merhûm Gâzi Hüsrev Beğ câmi'-i şerîfi vakfının mütevellisi Ahmed Asım Beğ ma'rifetiyle **ikiyüz seksen dört senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine** değin bir senelik muhâsesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsesesi tanzim olunmak üzere memhûr ve münzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır.
00	171500	Teşne'de ihile olunan a'sâr bedelâtı	20	128683	İmâret mesârifâtı	
30	079012	Yayçe'de ta'sîr olunan a'sâr hasılâtının esmânı	32	006464	Misafirhâne mesârifâtı	
00	041784	Dört bâb hân ve çifte hamâmın icârâtı	32	003382	Câmi'-i şerîfde sarf olunan revgan-ı zeyt ve sâ'ire mesârifâtı	
00	001168	Bir bâb habbâz dükkân ile odâhâ icârâtı	20	004677	Müceddeden i'mâl olunan dört aded mukavva çırâklarının mesârifâtı	
00	004952	Üç bâb hâne icârâtı	27	000537	Vâkıf-ı müşârüniyleh türbesinin mesârifâtı	
30	268416		11	143746		
00	007000	İcâre-i mehâzin ve dekâkîn der sük-ı Kolluk	05	002414	Mesârif-i tilâvet-i mevlidü'n-nebî aleyhi's-salâtu ve's-selâm	
00	002802	Hân-ı cedîd-i kebîrde muttasıl bulunan dekâkîn ile mehâzinin icârâtı	14	000809	Aşure şorbasının mesârifâtı	
00	004742	İmâret Çarşusunda bulunan odahâ ve dekâkîn icârâtı	30	000386	Isıcak çeşmelerinin hatab bahâsı	
00	001840	İcâre-i odahâ ber ahur-ı hân-ı atik	11	002003	Mesârif-i ta'mîrât-ı mekteb, hatab ve sâ'ire bahâsı	
20	001598	Başçarşusunda bulunan dekâkîn ve odalar icârâtı	38	000133	Muvakkithâne ile sâ'at kulenin mesârifâtı	
10	316399		29	149493		
00	001900	İcâre-i oda ve dekâkîn der sük-ı Mücellidân	20	000183	Kütübhaneye mübâya'a olunan kütüblerin bahâsıyla mesârifâtı	
00	000155	Zergerân çarşusunda bulunan dekâkînin dekâkîn icârâtı	18	000770	Mesârif-i ta'mîrât-ı medrese-i latîf	
20	000387	İcâre-i mehâzin-i dâ'ire-i El-Hâcc Murad	31	000602	Muterik olan hânkâhın semâ'hâne mesârifâtı	

00	000240	İcâre-i mehâzîn-i dâ'ire-i El-Hâcc Gazanfer	27	004254	Mesârif-i râh-ı âb
20	000322	İcâre-i dekâkîn der sük-ı Serrâciyân	00	001134	Bedestan-ı kebîrin kurşun püşidesinin mesârifâtı
10	319404		05	156438	
00	000250	İcâre-i dekâkîn der sük-ı Kazzâzân	12	000224	Çifte hamâmın mesârifâtı
00	000420	İcâre-i dekâkîn der sük-ı Terziyân	20	001360	Hân-ı atık ve sâ'ire mesârifâtı
20	002756	Perâkende bulunan mehâzîn ve dekâkîn ve âsiyâbın icârâtı	11	001461	Kolluk hânın püşide ve sâ'ire mesârifî
16	002640	Bedestan-ı kebîr ve hân-ı atıkde bulunan mahlûlât icârâtı	15	002556	Mesârif-i ta'mîrât-ı hân der sük-ı Sığirciyân
10	018068	Fazla-ı mezkûrdan istirbâh olunan mebâliğin murâbahası	12	001631	Matba'ahânenin ta'mîrât mesârifâtı
17	000414	Tahsîl olunan icâre-i mü'eccele ve mukâta'ât-ı zemîni	35	163671	
00	001000	İzn-i medfeni	10	000190	Hân-ı atık ahurı fevkinde bulunan odahânın mesârifâtı
33	345201		24	002552	İmâret Çarşusunda bulunan dekâkîn ve odanın mesârifâtı
14	293037	Veza'if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne	00	000380	Mücellidân Çarşusunda bulunan dekâkîn ve odahânın mesârifâtı
19	052164		00	000101	Başçarşusunda bulunan dekâkîn mesârifâtı
19	052164	Fazla-i mezkûr asl-ı mâlına zam	30	000320	Mesârif-i ta'mîrât-âsiyâb
00	000000		19	167217	
			18	000264	Kurşun tahtaları i'mâl olduğu kalıb mesârifâtı
			25	000700	Bazı akârâtın vukû' bulan perâkende mesârifâtı
01	434584	Vakf-ı mezbûr seksen üç senesinden müdevver fazlası	30	001458	Vakf akârât için virilen kontrato harcı
19	052164	Ber müceb-i bâlâ zuhûriden fazlası	10	001361	Mesârif-ı ta'mîrât-ı kârîzhâ-yı vakf
20	486748		07	005428	Yayçe kazâsında bulunan â'sârının ta'sîr mesârifâtı

10	039045	Bâ irâde-i seniyye inşâ kılınan hastahânelerin ber müceb-i defter-i müfredât mesârif-i dâ'imesi	29	176430	
10	447703		26	000247	[kağıd katlanmış olduğundan okunamıyor]
00	030645	Fî gurre-i Rebi'ü'l-ahir sene 285 târihlü on yedi numarolu inhâ-yı ... [kağıd katlanmış olduğundan okunamıyor] olunan mesârifâtı	00	110000	Ashâb-ı cihâta i'tâ olunan vezâ'if
10	417058		27	004882	Maâş muharrer
13	010041	Bi'l-istizân fî 22 Şevvâl sene 285 târihlü ve 21 numarolu emr-nâme-i nezâret-penâhide sâdır olan irâde-i aliyye mücebince hân-ı cedîd-i kebîrin ta'mîrâtına olunan mesârif	14	001252	Harc-ı muhâsebe
37	407016		14	293037	
00	000000		14	293037	Tenzil
30	002099	Fazla-i vakfdan ber müceb-i şart-ı vâkıf mübâya'a olunan emlâka virilen esmân ile hüccetlerin evrâk-ı sahîhe bahâsı	00	000000	
07	404917	Fazla-i vakf Hurrire Şeyh Yahyâ Efendizâde Es-Seyyid Mehmed Sâlih el- müvellâ hilâfe be- medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ. [Mühür]: Es-Seyyid Mehmed Sâlih <i>Sûret-i muhâsebe dâde</i> <i>fî 7 Cemâziye'l-ahir</i> <i>sene 1287</i>			[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ- ı Bosna ma'a tevâbihâ

2 – Banya Luka’da Ferhâd Paşa Câmî Vakfı Miladî 1280-1284 Seneleri Muhâsebe Kayıtları¹¹

DEFTER NUMARASI ADED 1	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÜMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 95

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi‘ Banya Luka kazâsında nefis-i Banya Luka kasabasında kâ’in Ferhâd Paşa câmî‘-i şerîfi vakfının mütevellisi Abdi Beğ ma‘rifetiyle **ikiyüz seksen senesi Muharremi ibtidâsından Zi’l-hiccesi gâyetine** deĝin bir senelik muhâsesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsese tanzîm olunmak üzere memhûr ve mûmzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır
07	195507	Yetmiş dokuz senesinden ber müceb-i muhâsebe müdevver fazlası	00	02000	Vazîfe-i hitâbet ve imâmet	
00	035510	Kule (Kola) karyesinin üçleme ve a‘şâr hâsılâtı	00	00800	Vazîfe-i imâm-ı sâni	
16	002988	Rebrofçe (Rebrovac) karyesinin a‘şâr hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i evvel	
03	002721	Mukâta‘a-i zemin hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i sâni	
26	236726		00	00500	Vazîfe-i mu‘allim-i sıbyân	
02	039253	Veza‘if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne	00	04100		
24	197473	Fazla-i vakf	00	00500	Vazîfe-i tedris	
			00	00500	Vazîfe-i kayyum	
			00	00300	Vazîfe-i devr-hân	
			00	00100	Vazîfe-i bevâb	
			00	00500	Vazîfe-i nezâret-i râh-ı âb	
			00	06000		
			00	05400	Vazîfe-i cüz-hân	
			00	00030	Vazîfe-i tetahhur ve settâr	
			00	00500	Vazîfe-i muvakkıt	
			00	00300	Vazîfe-i türbedâr	
			00	03000	Vazîfe-i tevliyyet	
			00	01500	Vazîfe-i cibâyet	
			00	16730		
			00	02400	Vazîfe-i nezâret	
			00	01500	Vazîfe-i kitâbet	
			00	00300	Vazîfe-i noktacı	
			00	00400	Vazîfe-i mümeccid	
			00	00500	Vazîfe-i hâkim efendi bâ şart-ı vâkif	
			00	03705	Sülüs virgüsü	

¹¹ Ferhâd Paşa câmî‘-i şerîfi vakfının H. 1280, 1281, 1282 senelerinin muhâsebe kayıtları İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde EV.d. 38954 numaralı defterde, H.1284 senesi muhâsebe kaydı ise EV.d. 18470 referans numaralı defterde bulunmaktadır.

			00	25535	
			00	01465	Mevlid-i şerîf-i nebi aleyhisselam mesârifi
			00	02031	Câmi'-i mezbûre revgan-ı zeyt mesârifi
			00	0818	Câmi'-i mezbûre bal mum ve mukavva mesârifi
			00	0123	Câmi'-i mezbûre kandil ve tel mesârifi
			00	00350	Muvakkıthâne için hatab ve kömür bahası
			00	01418	Râh-ı âb mesârifi
			00	31740	
			00	00120	Kağıd ve mürekkeb mesârifi
			00	01600	Zehâ'ir nakliyyesi
			00	00600	Kule karyesinde çardakda bulunan bir nefer nâzır ma'âşı
		Ta'allaka nazârî	00	04912	Kule ve Rebrofçe karyelerin ta'sîr me'mûrları ile tahsil me'mûrlarına ma'âş
		Şehrî Emînzâde Mehmed Kâmil el-müvellâ hilâfe be-medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ.	00	38972	
		[Mühür]: Es-seyyid Mehmed Kâmil.	34	00224	Ma'âş-ı muharrer
			08	00056	Harc-ı muhâsebe
			02	39253	
			02	39253	Tenzîl
			00	00000	
					[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ-ı Bosna ma'a tevâbihâ

DEFTER NUMARASI ADED 1	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE- İ EVKÂF-I HÜMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 96

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi‘ Banya Luka kazâsında nefis-i Banya Luka kasabasında kâ’in Ferhâd Paşa câmi‘-i şerîf vakfının mütevellisi Abdi Beğ ma‘rifetiyle **ikiyüz seksen bir senesi Muharremi ibtidâsından Zi’l-hiccesi gâyetine** deĝin bir senelik muhâsesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsebesi tanzim olunmak üzere memhûr ve münzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır
24	197473	Seksen senesi muhâsebe mücebince müdevver fazlası	00	02000	Vazîfe-i hitâbet ve imâmet	
33	037749	Kule karyesinin üçleme ve a‘şâr hâsılâtı	00	00800	Vazîfe-i imâm-ı sâni	
04	002436	Rebrofçe karyesinin a‘şâr hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i evvel	
00	001672	Mukâta‘a-i zemin hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i sani	
31	239330		00	00500	Vazîfe-i mu‘allim-i sıbyân	
24	039364	Veza‘if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne	00	04100		
07	199966	Fazla-i vakf	00	00500	Vazîfe-i tedris	
			00	00500	Vazîfe-i kayyum	
			00	00300	Vazîfe-i devr-hân	
			00	00100	Vazîfe-i bevvâb	
			00	00500	Vazîfe-i nezâret-i râh-ı âb	
			00	06000		
			00	05400	Vazîfe-i cüz-hân	
			00	00030	Vazîfe-i tetahhur ve settâr	
			00	00500	Vazîfe-i muvakkıt	
			00	00300	Vazîfe-i türbedâr	
			00	03000	Vazîfe-i tevliyyet	
			00	01500	Vazîfe-i cibâyet	
			00	16730		
			00	02400	Vazîfe-i nezâret	
			00	01500	Vazîfe-i kitâbet	
			00	00300	Vazîfe-i noktacı	
			00	00400	Vazîfe-i mümeccid	
			00	00500	Vazîfe-i hâkim efendi bâ şart-ı vâkıf	
			00	03705	Sülüs virgüsü	
			00	25535		
			20	01563	Mesârif-i mevlid-i şerîfî n-nebi aleyhisselam	
			00	02002	Câmi‘-i mezbûre revgan-ı zeyt mesârifi	

			00	0626	Câmi'-i mezbûre bal mum ve mukavva mesârifi
			00	0143	Câmi'-i mezbûre kandil ve tel mesârifi
			00	00650	Muvakkıthâne için hatab ve kömür bahâsı
			00	02300	Râh-ı âb mesârifi
			20	32819	
			00	00060	Kağıd ve mürekkebe mesârifi
		Ta'allaka nazârî	00	01894	Zehâ'ir nakliyesi
		Şehrî Emînzâde	00	00600	Kule karyesinde çardakda bulunan bir nefer nâzır ma'âş
		Mehmed Kâmil el-			
		müvellâ hilâfe be-			
		medîne-i Saraybosna	00	03635	Kule ve Rebrofçe karyelerin ta'sîr me'mûrları ile tahsîl me'mûrlarına ma'âş
		nemmekahû el-fakîr,			
		ileyhi azze şânuhû,			
		gufira lehumâ.			
		[Mühür]: Es-seyyid	20	39008	
		Mehmed Kâmil.	36	00284	Ma'âş-ı muharrer
			08	00071	Harc-ı muhâsebe
			24	39364	
			24	39364	Tenzîl
			00	00000	
					[Mühür]:
					Müdür-i evkâf-ı
					Livâ-ı Bosna ma'a
					tevâbihâ

DEFTER NUMARASI ADED 1	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-İ HÛMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 97

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi‘ Banya Luka kazâsında nefis-i Banya Luka kasabasında kâ’in Ferhâd Paşa câmi‘-i şerîf vakfının mütevellisi Abdi Beğ ma‘rifetiyle **ikiyüz seksen iki senesi Muharremi ibtidâsından Zi’l-hiccesi gâyetine** deĝin bir senelik muhâsebesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsebesi taanzm olunmak üzere memhür ve münzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır
07	199966	Seksen bir senesi muhâsebe mücebince müdevver fazlası	00	02000	Vazîfe-i hitâbet ve imâmet	
36	063592	Kule karyesinin üçleme ve a‘şâr hâsılâtı	00	00800	Vazîfe-i imâm-ı sâni	
16	003829	Rebrofçe karyesinin a‘şâr hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i evvel	
00	002056	Mukâta‘a-i zemin hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i sâni	
08	041923	Altmış yedi senesi ibtidâsından seksen iki senesi nihayetine kadar mahallat a‘şârı bedelâtundan mâliyye hazîne-i celîlesinde mevkûf	00	00500	Vazîfe-i mu‘allim-i sibyan	
11	031000	Altmış yedi senesi ibtidâsından seksen iki senesi nihayetine kadar civâr a‘şârı bedelâtundan mâliyye hazîne-i celîlesinde mevkûf	00	04100		
38	342367		00	00500	Vazîfe-i tadrîs	
21	054967	Veza‘if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne	00	00500	Vazîfe-i kayyum	
17	287400	Fazla-i vakf	00	00300	Vazîfe-i devr-hân	
			00	00100	Vazîfe-i bevvâb	
			00	00500	Vazîfe-i nezâret-i râh-ı âb	
			00	06000		
			00	05400	Vazîfe-i cüz-hân	
			00	00030	Vazîfe-i tetahhur ve settâr	
			00	00500	Vazîfe-i muvakkit	
			00	00300	Vazîfe-i türbedâr	
			00	03000	Vazîfe-i tevliyyet	
			00	01500	Vazîfe-i cibâyet	
			00	16730		
			00	02400	Vazîfe-i nezâret	
			00	01500	Vazîfe-i kitâbet	
			00	00300	Vazîfe-i noktacı	
			00	00400	Vazîfe-i mümeccid	

			00	00500	Vazife-i hâkim efendi bâ şart-ı vâkıf
			00	03705	Sülüs virgüsü
			00	25535	
			20	01747	Mesârif-i mevlid-i şerîfû'n-nebi aleyhisselam
			00	02068	Câmi'-i mezbûre revgan-ı zeyt mesârifî
			00	01283	Câmi'-i mezbûre bal mum ve mukavva bahâsı
			00	00110	Câmi'-i mezbûre kandil ve tel mesârifî
			00	00620	Muvakkıthâne için hatab ve kömür bahâsı
			20	31363	
			00	01928	Râh-ı âb mesârifî
			00	00070	Kağıd ve mürekkebe bahâsı
			00	03572	Zehâ'ir nakliyyesi
			00	00600	Kule karyesinde çardakda bulunan bir nefer nâzır ma'âş
			00	04944	Kule ve Rebrofçe karyelerin ta'sîr me'mûrları ile tahsîl me'mûrlarına ma'âş
			20	42477	
			00	09992	Ma'âş-ı muharrer
			24	02498	Harc-ı muhâsebe
			21	54927	
			21	54967	Tenzil
			00	00000	
					[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ- ı Bosna ma'a tevâbihâ
		Ta'allaka nazârî Şehrî Emînzâde Mehmed Kâmil el- müvellâ hilâfe be- medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ. [Mühür]: Es-seyyid Mehmed Kâmil.			

DEFTER NUMARASI ADED 1	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÛMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 98

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi‘ Banya Luka kazâsında nefsi-i Banya Luka kasabasında kâ’in Ferhâd Paşa câmi‘-i şerîf vakfının mütevellisi Abdi Beğ ma‘rifetiyle **ikiyüz seksen üç senesi Muharremi ibtidâsından Zi’l-hiccesi gâ-yetine** deġin bir senelik muhâsebesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsebesi tanzim olunmak üzere memhûr ve mûmzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır.
17	287400	Seksen iki senesi muhâsebe mücebin-ce müdevver fazlası	00	02000	Vazîfe-i hitâbet ve imâmet	
00	060000	Kule karyesinin üçleme ve a‘şâr hâsılâtı	00	00800	Vazîfe-i imâm-ı sâni	
00	003500	Rebrofçe karyesinin a‘şâr hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i evvel	
00	004000	Mukâta‘a-i zemin hâsılâtı	00	00400	Vazîfe-i mü‘ezzin-i sani	
00	002620	Mahallat a‘şâr hâsılâtı	00	00500	Vazîfe-i mu‘allim-i sıbyân	
00	002000	Civâr a‘şâr hâsılâtı	00	04100	Vazîfe-i tedris	
17	359520		00	00500	Vazîfe-i kayyum	
10	068814	Veza‘if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne	00	00500	Vazîfe-i kayyum	
07	290706	Fazla-i vakf	00	00300	Vazîfe-i devr-hân	
			00	00100	Vazîfe-i bevvâb	
			00	00500	Vazîfe-i nezâret-i râh-ı âb	
			00	06000	Vazîfe-i devr-hân	
			00	05400	Vazîfe-i cüz-hân	
			00	00030	Vazîfe-i tetahhur ve settâr	
			00	00500	Vazîfe-i muvakkit	
			00	00600	Vazîfe-i türbedâr	
			00	03000	Vazîfe-i tevliyyet	
			00	15530	Vazîfe-i devr-hân	
			00	02400	Vazîfe-i nezâret	
			00	01500	Vazîfe-i cibâyet	
			00	01500	Vazîfe-i kitâbet	
			00	00300	Vazîfe-i noktacı	
			00	00400	Vazîfe-i mümeccid	
			00	21630	Vazîfe-i nezâret	
			00	00500	Vazîfe-i hâkim efendi bâ şart-ı vâkîf	
			20	01869	Mesârif-i mevlid-i şerîfû’n-nebi aleyhisselam	
			00	02070	Câmi‘-i mezbûre revgan-ı zeyt bahâsı	
			00	01005	Câmi‘-i mezbûre bal mum ve mukavva bahâsı	
			00	00185	Câmi‘-i mezbûre kandil ve tel bahâsı	
			00	00600	Kule karyesinde çardakda bulunan bir nefer nâzir ma‘âşı	
			20	27859		

		00	05500	Kule ve Rebrofçe karyelerin ta'shîr me'mûrları ile tahsîl me'mûrlarına ma'âş
		00	00100	Kağıd ve mürekkebe mesârifî
		00	02330	Râh-ı âb mesârifî
		00	01417	Câmi'-i mezbûrun pişgâhında dört adet memîşhâne mesârifî
		00	02498	Memîşhânedeki nehr-i Çukovine'ye (Çukovina) kadar kerîz ta'mîrât mesârifî
		00	02191	Muvakkıthâne ta'mîrât mesârifî
		20	41895	
		00	02113	Ferhad Paşa'nın türbe-i şerîf ta'mîrât mesârifî
		00	01587	Kerîmesinin türbe-i şerîf ta'mîrât mesârifî
		00	00620	Muvakkıthâne için hatab ve kömür bahâsı
		00	02351	Câmi'-i mezkûrun harem havlısı için kaldırım mesârifî
		00	02442	Câmi'-i mezbûrun ittisâlinde duvar ta'mîrât mesârifî
		00	01975	Kule karyesinde bulunan çardak ta'mîrât mesârifî
		20	52983	
		00	01341	Câmi'-i mezbûrun müceddeden inşa olunan pencere ve tel mesârifî
		00	00397	Câmi'-i mezbûrun kapu perdesi
		00	00376	Minber için kapu perdesi
		00	00163	Minâre için mübâya'a olunan sancak
		00	00381	Minber için alınan çuka
		00	03365	Câmi'-i mezbûrun mübâya'a olunan kilim aded 10 ma'a seccâde aded 1
		20	59006	
		20	00359	Mevlid için mübâya'a olunan bardak ma'a tabak
		00	00692	Akçe için mübâya'a olunan temür sandık aded 1
		00	01595	Muvakkıthâne için mübâya'a olunan sâ'at aded 4
		00	00390	Muvakkıthâne için mübâya'a olunan temür sopa aded 4
		00	00200	Muvakkıthâne için mübâya'a olunan irtifâ tahtası bahâsı [bundan sonraki birkaç satır cild kısmında kaldığından okunamıyor]
	Ta'allaka nazârî			
	Şehrî Emînzâde Mehmed Kâmil el-müvellâ hilâfe be-medîne-i Saraybosna nemmekahû el-fakîr, ileyhi azze şânuhû, gufira lehumâ.			
	[Mühür]: Es-seyyid Mehmed Kâmil.			

DEFTER NUMARASI ADED 3	MUHÂSEBE-İ HAZÎNE-İ EVKÂF-I HÛMÂYÛN	VARAKA NUMARASI ADED 120

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak Bosna vilâyetine tâbi‘ Banya Luka kazâsında nefs-i Banya Luka kasabasında kâ’in merhûm Ferhâd Paşa câmi‘-i şerîfi vakfının mütevellisi Abdi Beğ ma‘rifetiyle **ikiyüz seksen dört senesi Muharremi ibti-dâsından Zi’l-hiccesi gâyetine** deġin bir senelik muhâbesidir.

Para	Guruş	Vâridât	Para	Guruş	Mesârifât	Muhâsesesi tanzîm olunmak üzere memhûr ve mûmzâ olarak Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûna gönderilecek varakadır
24	65210	Kule karyesinin üçleme ve a‘şâr hâsılâtı	00	1942	Mesârifât-ı mevlid-i nebi aleyhi’s-selâm	
15	2130	Rebrofçe karyesinin a‘şâr hâsılâtı	00	3345	Câmi‘-i mezbûr revgan-ı zeyt bahâsı	
00	2620	Banya Luka kasabasında bulunan mahallât a‘şâr bedeli	00	1482	Câmi‘-i mezkûrun mukavva ile bal mumu bahâsı	
00	2000	Kasaba-i mezkûrun civâr a‘şâr bedeli	00	251	Kanâdil mesârifâtı	
39	71960		00	1074	Câmi‘-i mezkûrun ta‘mirât mesârifâtı	
00	57033	Veza‘if ve mesârifât ve mürettebât-ı hazîne	00	8094		
39	14927		00	471	Üç aded türbe-i şerif ta‘mirât mesârifâtı	
39	14927	Ferd-i nihâde	00	1261	Vakf-ı mezkûr bunar ta‘mirât mesârifâtı	
00	00000		00	1901	Mekteb-i şerif ta‘mirât mesârifâtı	
			00	341	Muvakkithâne ta‘mirât mesârifâtı	
			00	404	Sâ‘at kulenin ta‘mirât mesârifâtı	
07	290706	Vakf-ı mezbûr seksen üç senesinden müdevver fazlası	00	12472		
39	14927	Ber müceb-i bâlâ zuhûriden fazlası	00	2266	Mekteb altında bulunan vakf levâzımât için mağaza mesârifâtı	
06	305634	Fazla-i vakf	00	697	Muvakkithâne altında bulunan vakf levâzımât için mağaza mesârifâtı	
			20	625	Mesârif-i kârîzhâ-yı vakf	
			00	2471	Kule karyesinde kâ’in kukuruzhâne ta‘mirât mesârifâtı	
			00	61	Karye-i mezkûr anbar ta‘mirât mesârifâtı	
			20	18592		
			00	5995	Karye-i mezkûr ta‘şir me‘mûrları ile tahsîl me‘mûrların ma‘âşı	

	00	3673	Karye-i mezkûr hâsıl olunan zehâ'ir-i i'mâliyye nakliyesi
	00	430	Rebrofçe karyesinde ta'şir me'mûrları ile tahsîl me'mûrların ma'âşî
	00	3700	Sûlûs virgüsü
	00	380	Mesârif-i müteferrika
	20	32770	
	00	2000	Hitâbet ve imâm-ı evvel vazîfesi
	00	800	İmâm-ı sâni vazîfesi
	00	400	Mü'ezzin-i evvel vazîfesi
	00	400	Mü'ezzin-i sâni vazîfesi
	00	500	Mu'allim-i sıbyân vazîfesi
	20	36870	
	00	500	Vâ'iz vazîfesi
	00	500	Kayyum vazîfesi
	00	300	Devrhân vazîfesi
	00	100	Bevvâb vazîfesi
	00	500	Su-yolcu vazîfesi
	20	38770	
	00	5400	Cüz-hân vazîfesi
	00	30	Tathîr ve settâr vazîfesi
	00	500	Muvakkît vazîfesi
	00	600	Türbedârlık vazîfesi
	00	400	Temcîd-hân vazîfesi
	20	45700	
	00	300	Noktacı vazîfesi
	00	500	Hâkim efendi vazîfesi
	00	3000	Tevliyyet vazîfesi
	00	2400	Nezâret vazîfesi
	00	1500	Kitâbet vazîfesi
	00	1500	Cibâyet vazîfesi
	20	54900	
	00	1706	Ma'âş-ı muharrer
	20	426	Harc-ı Muhâsebe
	00	57033	
	00	57033	Tenzîl
	00	00000	
			[Mühür]: Müdür-i evkâf-ı Livâ-ı Bosna ma'a tevâbihâ

OBRAČUNSKI DEFTERI BLAGAJNE
MINISTARSTVA VAKUFA ZA VILAJET BOSNU I
VAKUFI U VILAJETU BOSNA

Sažetak

Nakon osvajanja i uspostave osmanske vlasti u Bosni, uspostavom vakufa, institucije koja je imala vrlo važnu ulogu u njihovoj urbanizaciji i naseljavanju, započelo je osnivanje gradova. Najznačajniji osmanski arhivski izvori za izučavanje vakufa u Bosni su popisni defteri, sidžili šerijastkog suda, vakufname, pojedinačni obračunski defteri vakufa i defteri postavljenja na službe vakufa. Nakon osnivanja Ministarstva vakufa u 19. stoljeću došlo je do centralizacije vakufa. S centralizacijom vakufa nastala je i nova vrsta izvora. Ova vrsta izvora su računovodstvene knjige, koje su pripremane za kontrolu poslovanja Ministarstva vakufa. Ovi novi defteri su ustrojeni u nekim vilajetima, i obuhvatali su sve vakufe vilajeta na jednom mjestu. Općenito uzevši, ova vrsta deftera počela se voditi od hidžretske 1280 (1863-64.) godine, i od tada ponavljana je svake godine do kraja osmanske vladavine.

Za istraživanja historije vakufa, ekonomskog stanja vakufa, kao i utjecaja na socijalni i ekonomski život, te za istraživanja mnogih drugih tema, ova vrlo važna vrsta izvora ostala je prilično neiskorištena od strane istraživača. Tema našeg rada jesu poslovni defteri Ministarstva vakufa, koje smo identificirali u Osmanskom arhivu Predsjedništva vlade u Istanbulu, a odnose se na Bosanski vilajet. Na početku rada govori se o općim karakteristikama deftera i predstavljaju oni defteri koji se odnose na Bosanski vilajet. Potom su dati i vrednovani prihodi i rashodi te drugi podaci koje govore o funkcioniranju identificiranih vakufa. Na kraju kao primjer vođenja finansija u ovim defterima, dati su neki od najbogatijih vakufa vilajeta, Gazi Husrev-begov vakuf u Sarajevu i vakuf Ferhat-paše u Banjaluci, koji potječu iz perioda 1280-1284. godine po hidžretskom i rumijskom kalendaru.

Ključne riječi: Bosanski vilajet, obračunski defteri, Ministarstvo vakufa, vakuf, Osmansko carstvo.